

OSZK HÍRADÓ

az Országos Széchényi Könyvtár lapja
XL. évfolyam – 1997. 11–12. szám

TARTALOM

KRÓNIKA

- 2 A Tudományos Bizottság üléséről (Illyés Katalin)
- 2 Dr. DeKornfeld Tamás levele Poprády Géza főigazgatóhoz
- 3 Dr. Soós Péter levele Poprády Géza főigazgatóhoz
- 3 Személyi hírek és változások
- 4 Gyulai Árpád (1928–1997) (Sonnevend Péter)

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

- 5 A zárva tartásról – kommentár nélkül
- 9 Magyar tudósok a nagyvilágban – műveik a nemzet könyvtárában (Gábor Kálmánné)
- 10 A Gyarapítási Osztály belföldi csoportjának értékesebb beszerzései, 1997
- 11 A Gyarapítási Osztály külföldi csoportjának értékes szerzeményei, 1997
- 13 Hátrányos helyzetűek könyvtári segítése, különös tekintettel a cigány (roma) etnikumra – Továbbképző tanfolyam (Törökné Jordán Katalin)
- 14 Az Országos Széchényi Könyvtár könyvverése (Spányi Marianna)
- 14 A Szabad Európa Rádió dokumentumai az Országos Széchényi Könyvtárban (Simándi Irén)

TÁJÉKOZÓDÁS

- 15 Megjelent Tószegi Zsuzsanna: Multimédia a könyvtárban című könyve CD melléklettel

- 17 Az MNB IKR használatának tapasztalatai (László Gézné)
- 18 Kis Internet-kalauz (3. rész) (Lakatosné Takács Rita)

MÚLTUNK, ÖRÖKSÉGÜNK

- 21 Kétszáz éve született Mátray Gábor (1797–1875)
- 21 A muzsikus Mátray Gábor (Szerző Katalin)
- 23 Petőfi Sándor olvasmányairól (Batári Gyula)

SAJTÓFIGYELŐ

- 24 Fényzőn a régi termekben. Megnyílt a Nemzeti Múzeum Központi Könyvtára (Iócsei)
- 25 Hazai közkönyvtárak az Interneten. A CD-ROM-ok kölcsönzése már most nagyon népszerű (N. K. J.)
- 26 Második nemzeti könyvtár? Buda bevétele (Riba István)
- 27 Beszélgetés a hazai számítógépes bibliográfiai adatbázisokról és az időszaki kiadványok repertóriumáról (Bényei Miklós)
- 28 Palackposta a jövőnek (V. Bálint Éva)
- 29 Michael Haydn CD-n
- 29 Profi könyvtárosok olvasatában – neves előadók Salgótarjánban. Felkészülnek a változásokra (B. M.)

KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL

- 30 Szakszervezeti hírek (Drabb Imre)

Címlapkép: Petőfi Sándor

KRÓNIKA

A Tudományos Bizottság üléséről

1997. december 3-án ülést tartott a könyvtár Tudományos Bizottsága. Bevezetésként Poprády Géza főigazgató megemlékezett Soltész Zoltánné dr.-ról, a bizottság elhunyt tagjáról. Bemutatta dr. Téglási Ágnes, a Tudományos Bizottság új titkárát.

Egyetértettek a Bizottság tagjai abban, hogy meg kell újítani a Tudományos Bizottság munkáját, rendszeressé kell tenni üléseit és felül kell vizsgálni személyi összetételét.

Határozat született arról, hogy az OSZK-ban folyó kutatásoknak elsősorban a könyvtár törté-

netének feltárását kell szolgálnia. A történelmi kutatások koncepciójának kidolgozására bizottságot kell felállítani Kégl Ferenc elnökletével. A koncepció alapján készül el az új kutatónapi kiírás, döntés 1998. I. negyedévének végén. Addig a régi kutatónapok maradnak érvényben.

Tárgyalt a Bizottság a következő években esedékes évfordulók megünnepléséről és az OSZK Baráti Köre működésének megújításáról.

Illyés Katalin

Dr. DeKornfeld Tamás levele Poprády Géza főigazgatóhoz

Thomas J. DeKornfeld, M. D.
W4683 N. Pearl Lake Road
Redgranite, Wisconsin 54970
October 26, 1997

Poprády Géza főigazgató Úr!
Országos Széchényi Könyvtár
1146 Budapest
Budavári Palota „F” épület

Igen Tisztelt Főigazgató Úr!

E levélben szeretném megerősíteni mindazt, ami folyó év szeptember 30-i beszélgetésünk során felmerült a Kornfeld gyűjtemény hazakerülésével és további sorsával kapcsolatban.

Ön készségét fejezte ki, hogy az Országos Széchényi Könyvtár megvásárolja a Kornfeld gyűjteményt Nyizsnij Novgorodból való hazakerülése után.

Amennyiben ez megvalósul, úgy a magam és a Kornfeld család örökösének nevében felajánlom, hogy a kapott összeg nemes célú felhasználása érdekében „Kornfeld Móríc és Marianne” néven alapítványt létesítünk, ami lehetőséget biztosít a nemzeti könyvtár fiatal, pályakezdő munkatársainak ösztöndíjas támogatására.

Reménykedem abban, hogy a gyűjtemény visszakerül és tervünk megvalósulhat a nem túl távoli jövőben.

Kiváló tisztelettel,

Dr. DeKornfeld Tamás
s.k.

Dr. Soós Péter levele Poprády Géza főigazgatóhoz

Dr. Poprády Géza úr,
főigazgató

Országos Széchényi Könyvtár
Budapest

Tisztelt Főigazgató Úr!

Mellékelten megküldöm a szerkesztésben megjelent Fürdőkalauz című legújabb kiadványt és a Magyar Fürdőszövetség 60 évet idéző reprint kiadását.

Különösen ez utóbbi könyv okán szeretnék köszönetet mondani Önnek munkatársai mindig messze-
menő segítőkészségéért.

Az Országos Széchényi Könyvtár Mikrofilmtára Fotó és Reprodukciós részlege, ennek háttérét nyújtó mikro-olvasóterme biztosított kiemelkedő támogatást eddig, nemcsak jelen kiadás létrejöttéhez, nyomdai előállításához, hanem már korábbi számos kiadványunkhoz is. Közel tíz esztendőn át hozzájárultak a Magyar Nemzet „Honunk a Hazában” c. sorozatának, majd „Barangolások hazai tájakon” c. könyv alakjában történt megjelenéséhez és sikeréhez.

Még egyszer köszönetet mondva kívánok egészségben, örömeiben gazdag új esztendőt, sok sikert Önnek és kedves Munkatársainak.

Budapest, 1997. december 22.

dr. Soós Péter
s.k.

SZEMÉLYI HÍREK ÉS VÁLTOZÁSOK

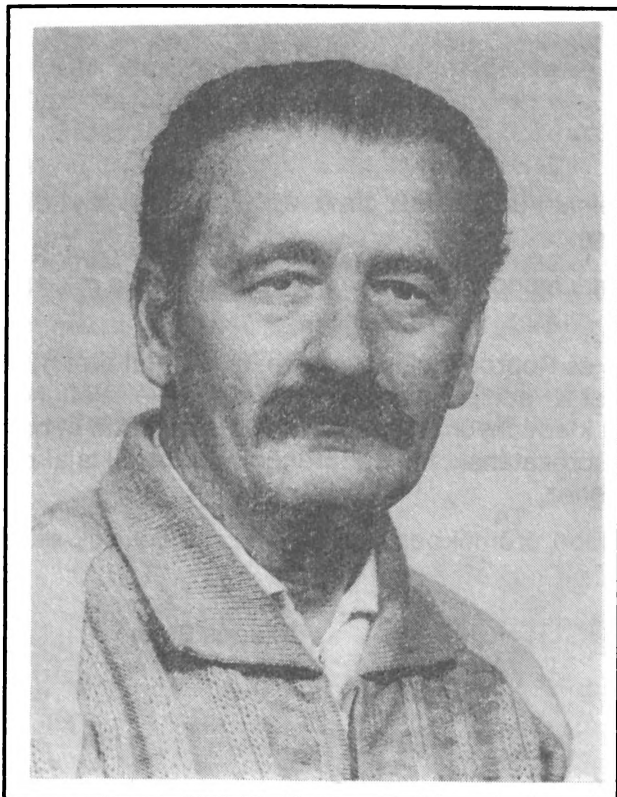
1997. november 1–1997. december 31.

ELTÁVOZTAK A KÖNYVTÁRBÓL:

- *munkaviszonya megszűnt*: Bánkeszi Lajosné műsz. ül., KFKK, Blacsiné Szegvári Ágnes kv. assz., Plakát- és aprónyomtatványtár, Bobák Ferencné gazd. ül., Pü. és számvit. oszt., Czakó András szakmunk., Műsz. fenntart. oszt., dr. Makkai Béla tud. kut. Hung. dok. oszt., Posta Éva főkönyvt., Gyar. és feldolg. főoszt.
- *felmentéssel*: Domonyi János szakmunk., Műsz. fenntart. oszt., Németh Béláné kiseg. alk., Műsz. fenntart. oszt., Sinkó Melinda főkönyvt. Könyvek központi katalógusa, Varga Ilona ügyvit. alk., MNB Könyvek szerk., Vágner Péterné ügyvit. alk., Nyomdaüzem
- *nyugdíjazással*: Balogh Attiláné segédmunk., Nyomdaüzem, Csoma Jánosné kv. assz., Könyvfeldolg. oszt., Hanlch Emilné kiseg. alk., Zirc, dr. Horváth Istvánné főkönyvt., Hung. dok. oszt., Karácsonyi Rózsa könyvtáros, Könyvtárközi kölcs., Kucska Lászlóné szakmunk., Nyomdaüzem, Lázár Ferenc szakmunk., Műsz. fenntart. oszt., dr. Losonci Andrásné könyvtáros, Könyvtárközi kölcs., dr. Maróthy Jánosné főkönyvt. MNB Könyvek szerk., Molnár Ferenc üzemvit. alk., Biztonsági oszt., Turi Bálintné segédmunk., Nyomdaüzem, dr. Urosevics Daniló tud. kut., Oktatási oszt.

Gyulai Árpád

(1928–1997)

Tisztelt gyászoló gyülekezet,
Kedves Gyulai Árpád!

A nemzeti könyvtáriak és minden magyar könyvtáros nevében hozok s ereszték koporsódra egy képletesen szavakból hírmzett gyászlobogót. Gyarló szavak következnek. Jobb lenne tán közmegegyezéssel a Szózatot elmondani.

Árpád, mily sokaknak voltál kollégája, vezetője, segítője, barátja. Voltál, botlik a nyelv, pedig a helyes igeldő bizonyára: vagy. Az időtlen jelenben. Az el nem múló jelenvalóságban. Mert belvódott Gyulai Árpád magatartása azokba, kik itt vannak fizikallag és lélekből. Belvódott a minta: a jó szakember, a magyar, s ezáltal az igaz ember élő mintája. Sírni valóan tiszta és ritka mintaként.

Árpád, nagyon szeretted a könyveket, a kultúrát, az értékeket. A történelemben legnagyobb mértékű magyar könyvpusztulás, a háború és diktatúra következtében idelglenesen gazdátlanra váló négymillió magyar könyvvagyon

gazdagítását végezted jó kollégáiddal négy évtizeden át. A szükséges féltő gondnal, hibátlan szaktudással. A könyvek, az itt felhalmozott értékek talán mégis inkább eszközök voltak kezében egy gazdátlanra veszélyével szembeálló nép, a magyarság megőrzésében. Hogy sikerül-e a kettős megőrzés, Árpádunk soha nem kételkedett. Ez oly derűs hited volt, drága Barátunk, miként az egyszerű halandó tudja, hogy éjre nappal jön, vagy költő szavával: hogy felhők fölött örökkön kék az ég. És ne feledjük: a magyarság Barátunk eszmevilágában az emberiséggel azonos fogalom, következésképp a virtuális magyarság mindig széppé érlelődő mítosza a velünk barátságos, nekünk kedves más nemzetekével, a minket befogadó emberiséggel forrt össze.

Jó arra gondolni, hogy ily szálfá-emberek, ily messzire látó és messzire ható, messziről is oly vonzó emberek köztünk megfordulnak. Különös élmény oly korban, mely a közösség jel-szavával inkább visszaélt, hogy Gyulai Árpád szavára élő közösségek kristályosodtak. Csak egy példát: Árpád szervezte azt a régés-régi kirándulást, melytől máig cseng az Országos Széchényi Könyvtár kórusa.

Most nagyon fájó sokunknak: mintha a lát-szat szerint távolodni készülne a szálfá-, még pontosabban: a torony-emberek jeles képviselője, mintha Gyulai Árpád a holtak városába, nyugovóra indulna. Vagy tán vissza Keletre, haza Szalontára, avagy a Királyhágón túlra, a Szent Anna tó felé? Talán föl a Tejtútg?

Ha mélyebben magunkba pillantunk, s a gyász nem könnyesíti el szemünkkel együtt látásunkat is, akkor felcsillanni látjuk a vigasztalás fényét: Árpádot úgy búcsúztatjuk, hogy lelkünkben örök társ marad. Feltéve, hogy erre magunk alkalmasnak minősülünk.

Barátunk, Gyulai Árpád, ezért ím itt előtted ígérjük: a könyvtáros világ értékőrzési feladatát folytatjuk, az egyetemes magyarság-emberség megmaradásán képességeink szerint tovább munkálkodunk. Szeretteidnek, kik oly számosan és annyit nyertek Veled, általad életedben, azt kívánjuk, nyerjenek vigasztalást földi utad végén. Hisz a közös út folytatódik...

Árpád, Isten Veled! Árpád, maradj velünk!
Sonnevend Péter

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

A zárva tartásról – kommentár nélkül

Művelődési és Közoktatási Minisztérium
helyettes államtitkár

Poprády Géza
főigazgató

Országos Széchényi Könyvtár
1827 Budapest Budavári Palota „F” épület

Tisztelt Főigazgató Úr!

A budapesti egyetemeken és főiskolákon tanuló diákok tiltakozásának nyomán a sajtóban egyre nagyobb a visszhangja annak az intézkedésnek, hogy az Országos Széchényi Könyvtárat a vizsgaidőszakban két hétre bezárják. A vizsgáikra készülő diákok helyzetét még nehezebbé teszi, hogy több más könyvtár is zárva lesz ebben az időszakban. Ez a helyzet a diákok számára elfogadhatatlan, hiszen a tanulmányaikhoz alapvetően szükséges feltételektől lesznek megfosztva.

Kérem, ha csökkentett nyitvatartási idővel is, oldja meg a könyvtár vizsgaidőszak alatti nyitva tartását.

Budapest, 1997. december 11.

Üdvözlettel

Inkei Péter

Inkei Péter
helyettes államtitkár úr részére

Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Budapest Szalay u. 10-14.

Tisztelt Államtitkár Úr!

1997. december 11-én kelt levelét (78657/XXII61997) megkaptam. Előljáróban biztosítani szeretném afelől, hogy a könyvtár vezetősége nehéz szívvel hozta meg azt a döntését, hogy 1997. december 22. és 1998. január 3. között zárva lesz, de erre anyagi körülményeink késztettek.

Az OSZK épülete épületgépészeti és energetikai szempontból rendkívül elavult, gazdaságtalan, azaz drága üzemeltetésű. Költségvetésünkben a dologi kiadásokra kapott pénz 1992 óta nem változott. 1994 óta létszámunkat 792-ről 626-ra csökkentettük. Ebben az évben eddig 14 millió forintot kellett bérmegetakarításból dologi kiadásokra átcsoportosítani, és minden más lehetőséget is igyekszünk megragadni, hogy elkerüljük az eladósodást.

Ezért látszott célszerűnek, hogy csak 6 munkanapot elvéve az olvasóktól az év végi – év eleji ünnepek, munkanap átcsoportosítások következtében összesen 2 hétre be tudunk zárni, ami 2 millió Ft megtakarítást jelentett volna.

Államtitkár úr utasításának megfelelően eredeti tervünket módosítjuk:

december 22-én, 23-án, 29-én és 30-án az Országos Széchényi Könyvtár nagy olvasótermei 9–17 óra között nyitva lesznek.

Budapest, 1997. december 12.

Tisztelettel

Poprády Géza

P. S.

A mai napon az alábbi közleményt adtuk ki az MTI-nek:

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium kívánságára az Országos Széchényi Könyvtár nagy olvasótermei 1997. december 22-én, 23-án, 29-én és 30-án 9-17 óráig nyitva lesznek.

Könyvtári csiki-csuki kényszerből

Az OSZK négy napig nyitva lesz

Az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) az eredeti tervekkel ellentétben mégis nyitva tart a két ünnep között. A könyvtár nagy olvasótermei december 22-én, 23-án, 29-én és 30-án reggel kilenc és délután öt óra között látogathatók. Magyar Bálint művelődésügyi miniszter – akinek javaslatára Inkel Péter helyettes államtitkár levelében fordult a könyvtár igazgatójához, kérve a nyitva tartás biztosítását – lapunknak elmondta: „nem lett volna szerencsés” ilyen módszerekkel takarékoskodni.

A művelődési miniszter kérdésünkre tegnap elmondta: a nemzeti könyvtár a tárca intézménye, ezért kötelességének érezte felhívni a figyelmet arra, hogy egy százmilliókkal gazdálkodó intézmény esetében nem szerencsés takarékosági okokból egy ilyen fontos időszakban zárva tartani. Felvetésünkre, hallott-e azokról a hírekről, miszerint a könyvtár azért lett volna zárva, hogy dolgozói a két ünnep között nyugodtan tudjanak pihenni, leszögezte: „A dolgozók szabadságát vagy esetleges többlet-szabadidőhöz juttatását nem a könyvtár feladatának teljesítését veszélyeztető eszközökkel kellene biztosítani.”

Az Országos Műszaki Könyvtár azonban zárva lesz a két ünnep között. Az intézmény egyik munkatársától megtudtuk: a műszaki felsőoktatási intézményekben tanulók az előző években elégedetlenkedtek, de lassanként elfogadták, hogy e periódusban nem számíthatnak a szakgyűjteményre. Felkészülésüket valamelyest megkönnyíti, hogy a könyvtár állományának egy része ma már az Interneten is elérhető. Ugyancsak zárva lesz az Országos Pedagógiai Könyvtár. Nem takarékoskodásból, hanem azért, mert az intézmény fűtési rendszere nem működtethető a szomszédos Művelődési és Közoktatási Minisztériumtól (MKM) függetlenül. Márpedig a kulturális tárcánál nincs munka – így fűtés sem – a két ünnep között. Az ELTE Egyetemi Könyvtára a két ünnep között – igaz, csak két és fél napon – nyitva tart. Kölcsönözni ugyan nem lehet, de az olvasótermek a közönség rendelkezésére állnak majd.

Vadász János, a Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezetének (KKDSZ) elnöke lapunk érdeklődésére elmondta: a mostani kényszerszünetek azt bizonyítják, hogy a közművelődési intézményeknek továbbra is alapvető működési gondjaik vannak.

Bóday Pál Péter
Magyar Hírlap, 1997. dec. 13.

Bóday Pál Péter
újságíró úr részére

1997. dec. 17.

Magyar Hírlap
Budapest

Tisztelt Bóday Úr!

Úgy gondoljuk, hogy a sajtó kitüntető figyelme jót tesz könyvtárunk hírnevének, de csak abban az esetben, ha mindvégig hiteles képet nyújt és megmarad a tényeknél.

Sajnos Ön 1997. december 13-ai cikkében (Könyvtári csiki-csuki kényszerből) nem ezt tette. Írásából kitűnik, hogy a legtöbb költségvetési intézmény zárva tart a két ünnep között, takarékosági okokból. S ezt meg is teszi, meg is teheti.

Egyedül az Országos Széchényi Könyvtár esetében vonja kétségbe a takarékoskodás tényét, s azt sugallja, hogy a könyvtár azért tart zárva, hogy dolgozói a két ünnep között nyugodtan tudjanak pihenni. Sőt, még azt a látszatot is kelti, mintha a könyvtár dolgozói nem saját szabadságuk terhére maradnának otthon, hanem többlet-szabadidőhöz juttatja őket a könyvtár. E feltevéseket határozottan visszautasítjuk, s alátámasztásképpen felhívjuk a figyelmét arra, hogy az Országos Széchényi Könyvtár fontosnak tartja olvasói igényeit, olyannyira, hogy ebben az évben két alkalommal – a május 1-jei és az október 23-diki ünnep kapcsán – a hivatalos munkanap-áthelyezések idején is nyitva tartott.

Ezen túl meg kívánjuk jegyezni, hogy könyvtárunk az egyik leghosszabb nyitvatartási idővel dolgozó könyvtár, és örömmel vesszük népszerűségünket használóink körében. Mivel számtalan költségvetési intézmény kényszerül arra, hogy a takarékoság ezen módját válassza, úgy gondoltuk, hogy mi is ezt az utat járjuk. Úgy tűnik, hogy ezt nem tehetjük, ezért engedünk a társadalmi igények keltette nyomásnak és főhatóságunk kívánságának. Az igazi problémát a társadalmi igények és a fenntartók által biztosított költségvetési keret közötti szakadék okozza, mi pedig útközpontként állunk a kettő között.

Jó pihenést kívánunk az ünnepekre.

Üdvözlettel

Poprády Géza

Két ünnep között: zárva címmel megjelent a Magyar Hírlap december 29-i számának levezetési rovatában.

Dr. Szabó Zoltán
államtitkár úr részére

Budapest, 1997. december 17.

Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Budapest Szalay u. 10–14.

Tisztelt Államtitkár Úr!

Az Országos Széchényi Könyvtár 1997. december 22. és 1998. január 3. közötti időre (ez 6 munkanap!) tervezett zárva tartásáról folyó parlamenti vitában – információink szerint – Ön azt mondta, hogy ne firtassuk, mennyire játszott szerepet a tervezett bezárásban az, hogy a könyvtárosok szabadságra akartak menni. Én viszont nagyon is szeretném, ha firtatnánk ezt, mivel az ebben a megfogalmazásban rejlő feltételezés minden alapot nélkülöz, és sértő a könyvtár munkatársaira és vezetőségére nézve. Különösen sértő ez annak a könyvtárnak az esetében, amelyik a leghosszabb nyitvatartási idővel dolgozik az országban, 200.000 olvasót fogad egy évben és amelyik például 1997-ben két alkalommal – a május 1-jei és október 23-ai ünnep kapcsán – a hivatalos munkanap-áthelyezések idején is nyitva tartott.

Sértő, de egyúttal elkeserítő is az ilyen feltételezés akkor, amikor a könyvtár felelős munkatársai mindent elkövetnek annak érdekében, hogy elkerüljék a nemzeti könyvtár eladósodását és teljesíteni tudják az alapvető nemzeti könyvtári feladatokat.

Biztosíthatom Államtitkár Urat, hogy a könyvtár vezetőségétől és könyvtárosaitól idegen az a szellem, hogy saját érdekükben az olvasókat megrövidítsék, ennek igazolására legyen elég a – minden kommentár nélkül – másolatban mellékelte 1997. április 14-ei és április 15-ei (574/97) keltű feljegyzés.

Munkatársaimmal együtt nagyon örülnénk, ha Államtitkár Úr megtisztelné látogatásával könyvtárunkat, és ennek során beszámolnánk munkánkról, gondjainkról és eredményeinkről, így módja lenne személyesen meggyőződni az általam kifogásolt feltételezés igazságtalanságáról.

Karácsonyi és új évi jókívánságaimat megismételve

Tisztelettel

Poprády Géza

Dr. Magyar Bálint
miniszter úr részére

Művelődési és Közoktatási Minisztérium
1055 Budapest Szalay u. 10–14.

Tisztelt Miniszter Úr!

Szíves tájékoztatásul másolatban csatoltan megküldöm a Dr. Szabó Zoltán államtitkár úrnak (1837/97) és Bóday Pál Péter úrnak, a Magyar Hírlap újságírójának (1838/97) írt levelem másolatát.

Budapest, 1997. december 17.

Tisztelettel

Poprády Géza

Inkei Péter
helyettes államtitkár úr részére

Művelődési és Közoktatási Minisztérium
1055 Budapest Szalay u. 10–14.

Tisztelt Államtitkár Úr!

Szíves tájékoztatásul másolatban csatoltan megküldöm a Dr. Szabó Zoltán államtitkár úrnak (1837/97) és Bóday Pál Péter úrnak, a Magyar Hírlap újságírójának (1838/97) írt levelem másolatát.

Budapest, 1997. december 17.

Tisztelettel

Poprády Géza

Dr. Skaliczki Judit
osztályvezető asszony részére

Budapest, 1997. december 17.

Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Budapest
Szalay u. 10–14.

Tisztelt Osztályvezető Asszony!

A magam és a könyvtár munkatársai nevében meg szeretném köszönni a ma reggeli rádióműsorban elhangzott nyilatkozatát. Ebben nagyon korrekten szólt a nemzeti könyvtárról is.

Ehhez kapcsolódva szíves tájékoztatására mellékelten megküldöm a Dr. Szabó Zoltán államtitkár úrnak és Bóday Pál úrnak, a Magyar Hírlap újságírójának írt levelem másolatát.

Megemlítem, hogy Dr. Magyar Bálint miniszter úrnak és Inkei Péter helyettes államtitkár úrnak is elküldtem ezeket a leveleket.

Ezúton is gratulálok az örvendetes családi eseményhez,

tisztelettel

Poprády Géza

Védett könyvtárak?

1996-ot az akkori kulturális kormányzat a köz-könyvtárak évének nevezte ki, bár végül kiderült: éppen ez volt az az esztendő, amikor a kormányzat ugyan a legtöbbet ígérte a könyvtárak dolgozóinak és olvasóinak, de abból tulajdonképpen semmit sem tartott be.

1997-ben az új művelődési és közoktatási miniszter, Magyar Bálint már taktikusabb volt. Nem ígért semmit, viszont annál azért többet tudott teljesíteni.

Mindenekelőtt tartalmat adott az évekig és unalomig mindenfajta következmény nélkül ismételt szlogennek, hogy tudniillik „a könyvtárak az állampolgári jogon járó kulturális ellátás alapintézményei”. Elfogadta ugyanis a parlament a kulturális törvényt, amely legalább egy az alapintézményekhez méltó állami támogatáshoz közelítő színvonalú ellátást biztosít – törvényi garanciákkal – a jövőben a bibliotékáknak. A nemzeti könyvtárként működő Országos Széchényi Könyvtár mellett 1997-ben lett második nemzeti könyvtárunk – ez a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára –, valamint cyber-könyvtárunk a Neumann János Könyvtár és Multimédia Központ. Igaz, ez utóbbit a kulturális kormányzat egyelőre csupán megalapította. A multimédiás kölcsönzési lehetőségekig és a virtuális kiállításokig még a millenniumig várni kell; a tervek szerint akkorra nyitja meg kapuit a budai Várban a közhasznú társaságként működő új digitális nemzeti gyűjtemény.

Amennyire 1996 nem volt a köz-könyvtárak éve, legalábbis annyira tekinthető az iskolai könyvtárakénak 1997. A már kihalás fenyegette kis intézmények mostantól évente és tanulónként kétezerkétszáz forintot – a közoktatási törvényben garantáltan – megkapnak könyvbizettségre. Ha megvalósul a művelődési tárca suli-net programja, akkor emellett minden iskolában lesz egy virtuális könyvtár, vagyis Internet-elérhetőség is.

Áttörésként értékelhető az is, hogy – legalábbis a nagy megyei könyvtárak esetében – mostantól a kulturális törvény kimondja, hogy az olvasók véleményét is ki kell kérni, ha meg akarják szüntetni vagy át akarják

szervezni az intézményt. Ennek azért van különös jelentősége, mert – miközben a magyarországi könyvtárakban évente tízmillió nagyságrendű a látogatók és kölcsönzők száma – az említett passzusokon kívül szinte sehol semmilyen szabály nem rendelkezik a könyvtári szolgáltatást igénybe vevők „fogyasztóvédelméről”.

Valószínűleg ezért fordulhatott elő, hogy az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) vezetői úgy döntöttek: dacolva az egyetemi és főiskolai vizsgákra készülők felháborodásával, a két ünnep között bezárnak azzal az indokkal, hogy takarékoskodni kell. Más kérdés, hogy rövid úton kiderül: a bezárás valódi oka az volt, hogy ne kelljen a két ünnep között dolgozni a stábnak. Ekkor a főigazgató úgy döntött: a könyvtárhasználó diákok tiltakozását nem kommentálja, viszont a művelődési miniszter kérésére – és jobb meggyőződése ellenére – karácsony és szilveszter között mégis kinyit egy kicsit. Ez utóbbi nemzeti könyvtári epizód leginkább abból a szempontból érdekes, hogy a közművelődési dolgozók bérharcuk során évek óta éppen azal a nagyon is méltányolható indokkal kértek munkahelyi biztonságot és több jövedelmet a kormánytól, hogy felelősségteljes kulturális közszolgálatot látnak el. Ezt országsszerte valószínűleg még ma is nagyon sokan elhiszik, legfeljebb – miután a Széchényiben most kipróbálták, hogy maximálisan mennyire lehet következmények nélkül hülyének nézni az olvasókat – néhány ezer nemzeti könyvtárba járóval kevesebben tapasztalják.

Ez a felettebb kellemetlen kis év végi epizód egyébként nagymértékben meghatározhatja majd a kultúrában dolgozók 1998-as érdekvédelmi esélyeit is. A közművelődésben tevékenykedők mindegyikének közalkalmazotti státusáért lobbizó szakszervezetnek mostantól egy kicsivel nehezebb lesz elmagyarázni a közvélemény előtt: miért is olyan sürgős nemzeti érdek a közgyűjteményi dolgozók jobb megbecsülése.

Az év nagy szakmai vitája – a művelődési házaké vagy a közelebből meg nem határozott kulturális tere-

ké-e a jövő – szintén nem zárult le 1997-ben. Bár a kulturális törvény immáron kimondja, hogy – a kistele-
pülések kivételével kötelező önkormányzati feladat a művházak fenntartása. A valódi garancia ezeknek a közintézményeknek a fennmaradására azonban csak a kultúrát fogyasztó polgárok bizalma lehet. Amit – mint

tudjuk – megszerezni nehéz, de – mint az OSZK ese-
tében tapasztalhattuk – elveszíteni néha pillanatok
műve.

Bóday Pál Péter
A Magyar Hírlap Visszatekintő c.
melléklete [1998. január 2. 11. p.]

Magyar tudósok a nagyvilágban – műveik a nemzet könyvtárában

Az MTA Kutatásszervezési Intézetének „Külföldi magyar kutatók, oktatók és fejlesztők” című kiadványa azzal a céllal jelent meg 1996-ban, hogy a hazai kutatóintézetek tudomást szerezhessenek a külföldön élő, magyar származású kutatók tevékenységéről, megkönnyítve ezzel a kapcsolatfelvételt és az együttműködések kialakítását. (Az adattár egyébként az OSZK Hungarika Dokumentációs Osztályon kidolgozott kérdőívekre adott válaszokból készült.) Ez a címtár hasznos segítőnek bizonyult az OSZK hungarika állományának gyarapítása szempontjából is. Az alábbiakban erről szeretnénk beszámolni.

A Nemzetközi Csereszolgálat a külföldi hungarikumokat nemcsak intézményektől szerzi be kiadványcsere formájában, hanem az évek során számos „hungarika termelővel” is kapcsolatot épített ki (bocsánat a tiszteletlennek tűnő, profán fogalmazásért, de talán plasztikusabbá válik így a kép). A nagyvilág számos országában élő és alkotó jeles magyar személyiség rendszeresen elküldi (vagy gyakran személyesen elhozza) műveit a Csereszolgálatra és osztályunk viszonzásul beszerzi a számukra fontos hazai kiadványokat.

Hálásak vagyunk valamennyiüknek, de e cikk keretei között csak néhányat említhetünk meg személy szerint: Benkő Samu (Kolozsvár), Csetri Elek (Kolozsvár), Gosztonyi Péter (Bern), Jakó Zsigmond (Kolozsvár), Kesztyűs Tibor (Göttingen), K. Lengyel Zsolt (München), Mágocsi Pál Róbert (Toronto), Sárközy Péter (Róma), Tezla Albert (Duluth), Zseliczky Béla (Moszkva) és sorolhatnánk még a neveket. A kapcsolatteremtésnek ez a formája kölcsönösen gyümölcsözőnek bizonyul. A szerzők is profitálnak, hiszen kéréseiket azonnal teljesítjük, így gyorsan birtokukba kerül a friss szakirodalom, időt és fá-

radságot takarítunk meg számukra, egyeseknek figyeljük az őket érdeklő témákat és automatikusan kiküldjük az újdonságokat, másoknak egy-egy egyetemi előadáshoz szerezzük be az aktuális irodalmat. Legutóbb pl. Tezla Albert irodalomtörténész kívánságára küldtünk ki könyveket egyetemi kurzusához. A címek kiválasztásában segítettek a Tájékoztató Főosztály és a Hungarika Dokumentációs Osztály munkatársai is. (A könyvek a karácsony előtti postal csúcsforgalom ellenére és a körülmények szerencsés összejátszásának következtében éppen a professzor úr 82. születésnapjára érkeztek meg, tudtuk meg elektronikus postán érkezett köszönőleveléből.) A legtöbb magyar származású kutató egyetemen is oktat, gyakran tanácsot is adnak a tanszékeknek ill. az egyetemi könyvtáraknak az ottani állomány magyar anyaggal történő fejlesztésében, sokszor a tőlünk származó információra támaszkodva, időnként közreműködésükkel intézményi kapcsolattá is fejlődik egy-egy együttműködés, vagy újraéled egy időközben akadozó kapcsolat. Így volt ez legutóbb a University of Washington seattle-i könyvtárának esetében is Sugár Péter történész professzornak köszönhetően.

A mi hasznunkhoz sem férhet kétség, hiszen a szerzőktől gyakran hamarabb megkapjuk új művelket, mint hogy az ottani nemzeti bibliográfiák regisztrálják, más esetben régebben megjelent és az OSZK állományából hiányzó kiadványokat adományoznak nekünk (előfordult, hogy az utolsó szerzői példányukat küldték meg) különlenyomatok, cikkmásolatok, curriculum vitae-k stb. érkeznek tőlük, amelyek alig, vagy egyáltalán nem szerezhetők be. Saját művelken kívül időnként egyéb, általában idegen nyelvű, az OSZK gyűjtőkörébe tartozó fontos szakirodalom is érkezik tőlük.

A fentiek miatt volt segítségünkre az említett címtár. Átlapozva és a benne szereplő szerzők neveit a katalógusokban kikeresve ugyanis azt tapasztaltuk, hogy sok jeles alkotó művel hiányoznak az OSZK állományából, vagy más esetben csak a korábbi években megjelent munkáikból jutottak el hozzánk. A hiányokat pótolandó, levélben fordultunk közel 60 külföldi magyar kutatóhoz azzal a kéréssel, hogy küldjenek munkáikból és segítségünket ajánlottuk hazai kiadványok megküldésével. Az eredmény: rövid félév leforgása alatt 8 országból 25 kutatótól 82 monográfiát, 67 különlenyomatot és 50 publikációs jegyzéket, vagy curriculum vitae-t kaptunk. A személyre szóló köszönőleveleinken kívül szeretnénk ez úton is megemlékezni valamennyiükről:

Amerikai Egyesült Államok:

Bayerle Gusztáv (Bloomington)
Gross András (Cleveland)
Held József (Camden, NJ)
Molnár Tamás (Ridgewood, NJ)
Ozsváth Zsuzsanna (Texas)
Rupp Ágnes (Rockville)
Sugár Péter (Seattle)

Ausztria

Csáky Móric (Bécs)
Deréky Pál (Bécs)
Morel Gyula (Innsbruck)

Franciaország

Borsos Nóra (Bry-Sur-Marne)
Molnos Emília (Párizs)
Nagy Pál (Montrouge)

Kanada

Dreisziger Nándor (Kingston)
Green Mária (Saskatoon)
Piliszi Pál (Québec)
Zichy Ferenc (Saskatoon)

Nagy-Britannia

Ambrus Győző László (Oxford)

Németország

Adriányi Gábor (Bonn)
Fodor István (Köln)
Horváth Péter (Stuttgart)

Svájc

Magyari A. Sándor (Bachenbülach)

Svédország

Bartha István (Svedala)
Harrer Gábor (Stockholm)
Molnár József (Göteborg)

A felsorolt kutatóktól beérkezett alkotások egyrészt nagyon fontosak mint szerzői hungarikumok az OSZK gyűjtőköre szempontjából. A külföldön élő magyar alkotókhöz intézett felhívásunknak köszönhetően olyan anyaggal is gazdagodott nemzeti könyvtárunk, amire nem is számítottunk. Pl. Molnos Emília filológus hozott a Kézirattárnak egy, a hatvanas években itthon készült magnós interjút, amelyben édesapja, Molnos Lipót beszél életéről és munkásságáról. Bizonyára sok fontos információ rejt ez a szalag, lehet, hogy még újdonságokkal is szolgál a magyar–francia kulturális kapcsolatokról, hiszen a professzor szervezte meg 1927-ben Párizsban a Magyar Tanulmányi Központot, a későbbi Magyar Intézetet, melynek 1930–1944 között az igazgatója volt.

A szerzői hungarikumon túl a kutatóktól beérkezett monográfiák tartalmukban is igen jelentős alkotások a humán szaktudományok körében. Lehet, hogy az ismert pénzügyi gondok közepette a szerzők nagylelkűsége nélkül nem jutott volna el valamennyi mű a nemzeti könyvtárba. Ezúton is köszönjük segítségüket.

*Dr. Gábor Kálmánné
osztályvezető*

A Gyarapítási Osztály belföldi csoportjának értékesebb beszerzései, 1997

1. Bacsó Enrikó: Az utonállók. 1–2. köt. Bp.
2. Balassa Constantin: Der Hufbeschlag ohne Zwang. Wien, 1835.
3. Csordaschich, Bartholomaeus: Tentamen, quod publice subibunt illokiní in Syrmio... Essekini, 1783. Koll. 1.–Koll. 2.
4. Deák–magyar teljes szókönyv, mely a' közbeszéd... 1. köt. unicus. Pesten 1837.
5. Eötvös József: Költemények. Bp., 1894.
6. Fejér György: Az ember kiformáltatása. 2. kiad. Pest, 1843.
7. (Fenelon, Francois Salignac): Telemakus bujdosásal. Buda, 1829.
8. Fülöp-Miller René: Rasputin el diablo sagrado. Barcelona (1929)

9. Fülöp-Miller René: Rasputin the holy devil. New York (1928)
10. Gautruche P.: Historia poetica ad facillio-rem... Claudiopoli, 1766.
11. Heltai (Jenő) Eugenio: El cuarto num. 111. Madrid, 1922.
12. Honigberger, J. M.: Früchte aus dem Morgenlande oder Reise-Erlebnisse, nebst naturhistorisch-medizinischen Erfahrungen... Arzneimitteln... Wien, 1853.
13. Honváry (Szentmiklóssy Alajos): Bökversek, s' eszmék... Pest, 1830.
14. Ipar czimtár. Pest, 1848.
15. Jelentés és törvényjavaslat az irodalmi és művészeti jogok biztosításáról. Pozsony, 1844.
16. Kápolnay István: Az Árpádok élnek még! Turin, 1862.
17. Kiss Antal: A' kereszttségébéli fogadásokrúl nyolcz elmékedések... Nagy-Szombat, 1783.
18. Komsa Anna: Szakácskönyve. 2. bőv. kiad. Oradea, 1928.
19. A Kristus Jézus vérrel verítékezéséről kiss officium... Csik Somlyón, 1826.
20. Lészal Dánlel de Fogaras: Dissertatio Inauguralis anatomico-psychologica-pathologica de dentitione... Vindobonae, 1829.
21. A Magyar Királyi Államvasutak Gépgyára Budapesten és Diósgyőri M. Kir. Vas- és Acélgvár. Bp., 1896. Koll. 1.–Koll. 4.
22. Magyarra fordított imakönyv izraeliták számára. Legújabb, teljesen átdolgozott kiadás. Bp., 1904.
23. Megújított énekeskönyv az erdélyi... evangélico-reformata anyaszentegyház használatára. Kolozsvár, 1849.
24. Menyhárt József rézkarc és fametszet könyvjegyel. (Debrecen, 1937) Bibliofil, számozott.
25. Mikes Johann: Kommunismus und Nationalismus... Wien, 1934.
26. Musset, Alfred de: Gamiani, vagy a kicsapongás két éjszakája. H. n. 1919.
27. Nagy Gergely, Sz.: Elméletem nemzetünk eredetéről. 1. köt. Brassó.
28. Nouvi Zakon ali testamentom goszpodna nasega Jezusa Krisztusa... Posoni, 1817.
29. Növények és Ásványok képes természetrajza az ifjúság számára. bp. é. n. (Mathes-Vangel: Természetrajz 2. r.)
30. Shakespeare összes színművei. 1. Coriolanus., Pest, 1848 (Bp., 1921) (Magyar Helikon 4.) Bibliofil, 2. sz. pld.
31. Sigerus Emil: Chronik der Stadt Hermanstadt. Hermannstadt, 1930.
32. Szabó Béla, Gy.: Barangolókönyv. Liber vaabundi. 1. Egyedül. Solitudo. Kolozsvár, 1939.
33. Tábori Piroska: Képes verses ABC. (Bp.) é. n. Dante, 6 tábla.
34. (Takács Rafael): Orod aministrandi S. comunionem... (Pádé 1791?) (Takács Rafael): Hirtelen és váratlan esetekben kész segítség. (Lőrinci 1794?) Koll. 1.–Koll. 2.
35. Thüringer Ambró: Elméleti és tapasztalati természettan. Pest, 1853.
36. Ut mutatása a nagy-károlyi Károlyi familia birtokaiban fent-álló inspectorátusi hivataloknak. Budán 1816. Koll. 1.–Koll. 7.
37. Valóságos mesterség ugy hazudni hogy érdemes légyen kinyomtatni: vagy báró Nyargalótzinak tsudálatos útazása. Pesten 1813.
39. Wolf Gyula: Egy győri könyvesbolt nyolcvan éve. Győr, 1940.
39. Zichy Mihály: Tizenkét illusztráció Fausthoz. Magyarázó szöveg Rexa Dezső. Bp., 1913.

A Gyarapítási Osztály külföldi csoportjának értékes szerzeményei, 1997

1. A cultural and historical review of Central Europe, Comp.: Ákos Nagy. Forest Hill, Academia Press, 1955. 340 p.
2. Augustini, Samuel ab Hortis: O dnesnom stave zvléstnych mravocho sposobe zivota... Bratislava, 1995. 199 p.
3. Benes, Edvard elnöki dekrétumai, avagy a magyarok és a németek jogfosztása. Szerk.: Mayer Judit. Bratislava, Pannónia, 1996. 335 p.
4. Bielz, Eduard: Handbuch der Landeskunde Slebenbürgens. Köln, Wien Böhlau, 1996. 613 p.
5. Bierbrauer, Katharina: Das Sakramentar der Fürstlich Fürstenbergischen Hofbibliothek. Berlin, 1996. 106 p.
6. Bitskey István: Il Collegio Germanico–Ungarico di Roma. Roma, 1996. 235 p.
7. Brahms, Johannes: 22 Briefe nach Ungarn. Mürrzuschlag Österr. Brahms-Gesellschaft, 1993. 44 p.

8. Bulgarica–Hungarica: staropetetni knigi ot Ungaria... Sofla, 1996. 58 p.
9. Csécsli, Madeleine: Études de linguistique française et hongroise. Nice, Univ. de Nice, 1996. 254 p.
10. Davies, Norman: Europe. A history. Oxford, Oxford Univ. Press, 1996. 1365 p.
11. Deaglio, Enrico: La banalità del bene. Milano, Feltrinelli, 1991. 133 p.
12. Dudás Rudolf: Sumer–magyar nyelv és irodalom. Madeira Park, B. C. 1994. 197 p.
13. Dürrenmatt, Friedrich: Gesammelte Werke. 7 db. Zürich, Drogenes, 1996.
14. Halecki, Oscar: Jadwiga of Anjou and the rise of East Central Europe. New York, 1991. 73 p.
15. Héczey Iván: Nem csak a fele tréfa! Chesterland, 1994. 109 p.
16. Iwitzki, Angellka: Europäische Freiheitskämpfe, das merkwürdige Jahr 1848. Berlin, 1993. 206 p.
17. Juhász Ferenc: An Dahm-Mhac (Ír nyelven: A szarvasá vált fiú) Balle atha Cilath, Colscéim, 1987. 24 p.
18. Katalog knjiga Biblioteke Srpske pravoslavne eparhije budimske od XIX do XX veka. Tom 1–2. Beograd, 1992.
19. Kertész Imre: De skaebnelse roman. København, Forum, 1996. 194 p.
20. Kolonovits, Dieter: Minderheitenschulrecht im Burgenland. Wien, Manz, 1996. 226 p.
21. Kulturraum Donau, Wiener Urania, 1991. 75 p.
22. Lawful revolution in Hungary, 1989–1994. Ed.: Béla K. Király. Boulder, Colo. 1995. 519 p.
23. Legacy, the of the 1956 hungarian revolution. Five participants forty years later. New Brunswick, N. J. Magyar Öregdiák Szövetség, 1996. 46 p.
24. Liszt Ferenc: Artiste et société. Paris, Flammarion, 1995. 424 p.
25. Lizanec, Petro: A kárpátaljai magyar nyelvjárások atlasza. Ungvár, 1996. Tom. 2. 952 p.
26. Magyar múltunk képekben 895–1941. Trianon 75 éves évfordulójára. Összeáll.: Rozgonyi András. Sydney, 1995. 40 p.
27. Mátyóky-Németh Károly: 56 szellemében nyíltan. Toronto, Ont., 1997. 315 p.
28. Mátyóky-Németh Károly: Honvesztés. Toronto, Ont., 1997. 100 p.
29. Marác László: Hungarian revival. Forew. by László Tókes. Neuwegeln, Aspekt, 1996. 362 p.
30. Mazal, Otto: Einbandkunde. Die Geschichte des Bucheinbandes. Wiesbaden, Reichert, 1997. 516 p.
31. Muthmann, Gustav: Phonologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Tübingen, Niemeyer, 1996. 498 p.
32. Nationalism in Eastern Europe. Edé. Peter Sugar. Seattle, Univ. of Wash. Press, 1994. 465 p.
33. O'Colligh, Séanus: Sándor Petőfi. Balle atha Cilath. 1991. 203 p.
34. Örkény István: Unumintaj noveloj. Berkeley, Calif. Eldonejo Bero, 1994. 120 p.
35. Ősaink és hősaink emlékére. 896, 1956, 1996. (1996. okt. 26-án, a chicagói Szt. István templomban tartott megemlékezés.) Niles, Ill., 1996. 56 p. – 4 –
36. Pahlen, Kurt: Die Grosse Geschichte der Musik. München, List, 1996. 704 p.
37. Patai, Raphaël: The Jews in Hungary. History, culture, psychology. Detroit, Mich., 1996. 730 p.
38. Petőfi Sándor: Ialkaau / Sándor Petőfi. Alasara, Aqua 1995. 228 p.
39. Rogov, Evgenij: Atlas Istorii kultury Rossii. Moskva, Krug, 1993. 767 p.
40. Rome reborn. The Vatican Library and renaissance culture. (An exhibition at the Libr. of Congr. 1993) Washington, 1993. 323 p.
41. Rozgonyi András: Honfoglalásunk 1100 éves évfordulóján emlékezünk. Sydney, 1996. 83 p.
42. Römer, Claudia: Osmanische Festungsbesetzungen in Ungarn zur Zeit Murads III. Wien, 1995. 236 p.
43. Scridon, Gavril: Istoria literaturii maghiare din Romania, 1918–1989. Cluj-Napoca, Sfinx, 1996. 609 p.
44. Smokvina, Miljenko: Rijeka na povijesnim fotografijama. Rijeka, Dudevi, 1997. 242 p.
45. Struggling for ethnic identity. The gypsies of Hungary. New York. Ed. by Helsinki Watch. 1993. 72 p.
46. Szabadságharcos emlékkönyv. 1956–1996. Szerk.: Bányai László. Kogarah, 1996. 200 p.
47. Szépfalusi Csaba: Wanderungen im Wienerwald. München, Bruckmann, 1997. 96 p.
48. Szunyogh András: Anatomische Zeichenschule. Mensch, Tier, vergleichende Anatomie. Köln, Könenmann, 1996. 602 p.
49. Theuer, Franz: Der Raub der Stephanskronen. Eisenstadt, Roetzer, 1997. 560 p.
50. Tókes István: A Korinthusbellekhez írt első levél magyarázata. Nagyvárad, 1995. 467 p.
51. Weldlein, Johann: A magyarországi németiség küzdelme fennmaradásáért. Dokumentáció 1930–1950. Heidelberg Suevia Pannonica, 1996. 419 p.

Hátrányos helyzetűek könyvtári segítése különös tekintettel a cigány (roma) etnikumra

Továbbképző tanfolyam

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ oktatási és módszertani osztálya többször szervezett már továbbképző tanfolyamot azoknak a könyvtárosoknak, akik hátrányos helyzetben lévő olvasókkal foglalkoznak.

Az utóbbi években megnőtt a hátrányos helyzetben lévők száma a gazdasági, társadalmi változások következtében. A cigányság, teljesen kilátástalan helyzete miatt, egyre inkább távolodik a nem cigány lakosság legalsó társadalmi rétegétől is, s ez erősíti az egyébként sem pozitív tendenciákat, pl. növekszik az előítélet.

Az 1997 októbere és decembere között öt alkalomra szervezett továbbképzésünk célja az volt, hogy a már cigányokkal foglalkozó, cigányok között dolgozó könyvtárosok számára fórumot biztosítsunk, ahol problémáikat megbeszélhetik, tapasztalataikat kicserélhetik, és ezen felül a téma szakértőitől előadásokat hallgathatnak.

A bevezető előadást Tausz Katalin, az ELTE Szociálpolitikai Tanszékének vezetője tartotta. Az okokat elemezte, amelyek befolyásolják a társadalmi viszonyokat, s hatással vannak a jövedelmi különbségekre. Arról beszélt, hogy egy képzeletbeli társadalmi helyzetet tükröző létra melyik fokán helyezkedik el valaki, azt meghatározza a munkaerő-piaci helyzet, az iskolai végzettség, a település jellege, stb. Különböző tényezők negatív együttjárása eredményezheti a halmozottan hátrányos helyzetet.

Több előadás is foglalkozott a Magyarországon folyó cigány vizsgálatokkal. Kemény István és Havas Gábor, a vizsgálatok vezetői, összehasonlították az 1971-es és az 1993/94-es vizsgálat eredményeit. Utaltak a legelső cigányok körében végzett 1893-as vizsgálatra is és elemezték a helyzetet. Az okok közé sorolták – Tausz Katalin előadásával összecsengően – az alacsony iskolai végzettséget és a település jellegét.

Szuhay Péter, a Néprajzi Múzeum munkatársa a három különböző roma etnikai csoportot elemezte. A magyar anyanyelvű muzsikás cigány, az oláh cigány és a beás (román) cigány csoportok magyarországi történetét tekintette át.

Radó Péter előadásában az integráció, szegregáció és asszimiláció fogalmát tisztázta, majd arról beszélt, hogy ma Magyarországon a

cigánykérdésnek ötféle megközelítése van: rasszista, szociális, emberjogi, multikulturális és nemzetiségi.

A szociálpolitikai felől közelítve a cigánykérdéshez két előadás is elhangzott: Pik Katalin a szociális munka történetét ismertette, majd beszámolt arról, hogy hol folyik ma szociális munkás képzés. Czike Klára, a Szociális Szakmai Szövetség titkára, elsősorban a cigányok értelmiségivé válásának lehetőségeiről beszélt.

Ligetli György a „Bevezetés a magyarországi cigányok kultúrájába” c. CD-ROM céljából az informálódást tekintti, hiszen a konfliktusok oka sokszor az információ hiánya.

A konferencia-sorozatra meghívtuk azoknak az alapítványoknak a vezetőit is, akikhez pályázni lehet. Megismerhettük az Autonómia Alapítvány, a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány, valamint a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány létrejöttének okait, körülményeit és a pályázati lehetőségeket. Az alapítványokról, pályázatokról az előadásokat Csongor Anna, Molnár Márton és Nagy Ludmilla tartották.

Egy kis cigány közösség, egy határmenti falu, Uszka életébe is bepillantást nyerhettünk. Péterfi Rita – Szűcs Hajnalka szociológus – páros az 1995-ben tartott vallásszociológiai kutatásuk eredményeit és pozitív tapasztalatait osztották meg a hallgatókkal.

A Cigány Szociális és Művészeti Módszertani Központ vezetői, Zsigó Jenő és Mester Zsuzsa, valamint a Roma Parlament részéről Pánczél Márta tartottak még igen személyes hangvételű előadást.

A tanfolyam hallgatói egyetértettek abban, hogy mindkét félnél tapasztalható előítélet, ezt csak közösen, egymást kölcsönösen megértve lehet csökkenteni.

A továbbképző tanfolyam iránt a könyvtárosok körében igen nagy volt az érdeklődés, az előadásokon mindösszesen 190 fő vett részt.

Sajnálatosan módon – bár a felhívás elkerült az érintett réteghez is – csak két cigány származású résztvevőt regisztrálhattunk.

A továbbképzést Bódi Zsuzsa kiállítása színesítette. A tanfolyam ideje alatt láthatták a hall-

gatók a cigány írók által írt műveket. A tárlókban roma szerzők által összeállított szótárakat, nyelvkönyveket, folklór műveket, irodalmi gyűjteményes köteteket, valamint roma szerzők versesköteteit, novelláit és regényeit láthattuk.

A továbbképzés megszervezéséért köszönet illeti a Nemzeti Kulturális Alapot, amelynek támogatásával a rendezvénysorozat létrejöhett.

Törökné Jordán Katalin

Az Országos Széchényi Könyvtár könyvárverése

Könyvtárunk nagytermét csaknem teljesen megtöltötték azok az érdeklődők, akik november 8-án, szombaton gyűltek össze, hogy részt vegyenek a könyvtár könyvárverésén. Mint ahogy a katalógus előszavából megtudtuk, nem ez volt a első az intézmény életében, hiszen már 1926-ban, sőt később a harmincas években is rendeztek már hasonló könyvaukciókat.

Mind a régieket, mind pedig a mai rendezőket az a cél vezette, hogy a többes példányok értékesítéséből befolyó összegekből kiegészítsék a közismerten alacsony könyvbeszerzési keretet, amely összegből azután elsősorban hungarikumokat vásároljanak.

A mostani árverés 205 tételét a Fölőpéldány Központ és tároló könyvtár munkatársai válogatták ki Hoványi János vezetésével. Néhány könyv restaurálását az OSZK Hold utcai restauráló műhelye végezte.

Az élénk érdeklődés igazolta, hogy a műveket hozzáértéssel válogatták. A megvételre felajánlott mind a kétszázöt könyv gazdára talált, általában a kikiáltási ár többszöröséért.

A rendkívül gazdag és sokszínű anyag legrégibb darabja Torquato Tasso La Gierusalemme liberata c. 1590-ben, Genovában megjelent műve, amely hosszas licitálás után ötszörös árat ért el, azaz 120 000 forintot. Míg a legacsonyabb áron megvett könyvért 200 forintot, s

legmagasabbra értékelt tételért 520 000 forintot fizettek. Ez utóbbi egy Augsburgban, 1750-ben kiadott, gyönyörű rézmetszetekkel díszített album 100 000 Ft kikiáltási áron szerepelt a katalógusban.

Az eredeti ár huszonhét-szereséért kelt el Almásy László: „Rommel seregével Lybiában” háborús naplótöredéke, amely 1943-ban jelent meg. A rendkívül nagy érdeklődés oka feltehetően az a tény, hogy a nemrégiben Oscar-díjat nyert, „Az angol beteg” c. film ennek a műnek a felhasználásával készült.

Az árverés egyébként igen pontosan, tervszerűen zajlott. Nagy érdeme van ebben a hibátlan és szép kivitelű katalógusnak, a rendezőknek, s a nagy gyakorlattal rendelkező Walloschek Miklósnak, az árverés vezetőjének. Ugyancsak a helyzet magaslatán voltak a Gazdasági osztály munkatársai, akik gyorsan, udvariasan bonyolították a pénzügyi teendőket. Valamennyiük munkáját dicsérendő az árverés három óra alatt lezajlott, láthatóan mindenki meglegedésére sikerrel.

Az eseményen megjelent a könyvtár főigazgatója, Poprády Géza, a Gazdasági osztály vezetője, Zádor Tamás és munkatársai és az Állományvédelmi Főosztály vezetője, Nagy Zoltán.

Spányi Marianne

A Szabad Európa Rádió dokumentumai az Országos Széchényi Könyvtárban

1997. május 22-én szerződést írt alá a Szabad Európa Rádió képviselőjében A. Ross Johnson tanácsadó és Poprády Géza az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója a SZER magyar adásanyagának könyvtárba kerüléséről, azok átmásolásáról és kutathatóvá tételéről. A szerződés értelmében a SZER örökös, át nem

ruházható jogot és engedélyt ad a könyvtárnak a dokumentumok tárolására, kezelésére, az archív gyűjteményekre vonatkozó szabályoknak megfelelően. A dokumentumokról készített másolatok a Különgyűjteményi Főosztály Kézirattárába kerülnek és lesznek hozzáférhetők a kutatók és minden érdeklődő számára.

A SZER magyar adásainak dokumentumai ez év szeptemberében érkeztek meg Prágából az OSZK-ba.

A dokumentumokat hangszalagokon, mikrofilmeken és gépelt szöveg formájában kaptuk meg, amelyek mindegyike az elhangzott adásokat tartalmazza. A hanganyagból 4582 tekercs érkezett, ezek 1951-től különböző időkből és különböző technikával készült felvételek. Az iratanyagból 67 doboznyi szövegkönyv érkezett, kötött irattartóban, ez az összes kézirat 1/3-a. Ezek 1973 és 1984 közötti anyagok. A mikrofilmen lévő szövegek az 1951–1960-ig terjedő időszak anyagait tartalmazzák (kb. 200 tekercs mikrofilm), ezekből 10 db tekercs érkezett.

A mikrofilmtekercsek a magyar osztály megszervezésében részt vevő munkatársak első műsorainak szövegkönyveit tartalmazzák pl. Gallicus (Mikes Imre) „Reflektor” című műsora, Bálint gazda (Czupy Bálint) parasztműsora, Márai Sándor vasárnapi levelei. A mikrofilmek megőrizték pl. Borsányi Júlia tudósításait, érdekes és értékes kommentárjait a koreai háborúról. 1953 végétől állandósultak a műsorok és szerkesztők, a műsorokban elsősorban a napi események-

ről, a nemzetközi és magyar fejleményekről tudósítottak, nemzetközi és hazai hír- és helyzetmagyarázattal foglalkoztak. A különböző dokumentumtípusok között átfedések vannak, hiszen a hanganyagok és a mikrofilmeken lévő anyagok sok esetben megegyeznek.

A dokumentumokat formai és tartalmi feltárással tesszük kutathatóvá:

- dokumentumtípusonként adazonosító készítése;
- tartalmi tipológia összeállítása;
- tárgyszavazás;
- műfaji meghatározás;
- névazonosító készítése pl. a szerkesztők nevével.

Az Archívum hozzáférhetővé tételének folyamatát egy tanácsadó testület – magyar–amerikai konzultációs bizottság – segíti. Reméljük, hogy a XX. század egyik legnagyobb vállalkozásának, a SZER-nek pótolhatatlan forrásértékű dokumentumai segítséget nyújtanak történelmünk mélyebb feltáráshoz, összefüggéseinek megértéséhez.

Simándi Irén

TÁJÉKOZÓDÁS

Megjelent Tószegi Zsuzsanna: Multimédia a könyvtárban című könyve CD melléklettel

Úgy gondoljuk, hogy Tószegi Zsuzsanna könyvéről a legtöbbet akkor tudhatjuk meg, ha a következőkben közöljük a mű bevezetőjét és György Péter hátlapon olvasható ajánlását.

Előjáróban néhány hasznos tudnivaló a tankönyvről és a CD-ROM mellékletéről

Könyvünk elsősorban a gyakorló könyvtárosoknak készült, mert az ő számítástechnikai alap- és továbbképzésükhöz kíván segítséget adni –, de reményeink szerint haszonnal forgathatják mindazok, akik közelebbi ismeretséget akarnak kötni a személyi számítógépekkel és különösképpen a multimédiával.

A tankönyv szerkezete: az első részben általános áttekintést adunk a számítógép könyvtári szerepéről, történelméről, az adattárolási és -feldolgozási módokról, a hálózati információközvetítésről. A több fejezetre tagoló második részben vannak a számítógépek és a hálózatok működéséről szóló alapvető ismeretek – kicsit részletesebben kifejtve a multimédia hardver eszközökre vonatkozó tudnivalókat. A harmadik rész tárgyalja a multimédiát, először felhasználói, majd fejlesztői, végül könyvtári szempontból.

A fejezetek felépítése lehetővé teszi, hogy a különböző felkészültségű olvasók azokat a részegységeket tanulmányozzák, amelyeknél be tudnak kapcsolódni: tehát az előképzettség nélküliek az alapvető számítástechnikai tudnivalóknál, a számítógépet jól ismerők a multimédia felhasználói oldalánál, a fejlesztésbe is bele-

vágók pedig a multimédia fejlesztő rendszeréknél nyissák fel a tankönyvet. Akik pedig csak a könyvtári használatba vétel miatt kénytelenek foglalkozni az új Információhordozókkal, azoknak természetesen elegendő azt a néhány fejezetet áttanulmányozni, amely az állománygyarapítással vagy a bibliográfiával leírásal foglalkozik. A multimédia klsszótárát viszont remélhetőleg azok is haszonnal forgatják majd, akik nem kívánnak a témában elmélyedni, de időnként nem árt, ha a kezük ügyében van egy könyv, amelyben meg lehet nézni, mit takar egy olyan divatos és sokat használt fogalom, mint például a *World Wide Web*. A könyvben sok helyütt előforduló apróbetűs részek kiegészítő információkat tartalmaznak. Végezetül: a tankönyv teljes szövege megtalálható a CD-ROM mellékleten, mégpedig *hipertext* formátumban (hogy ez micsoda, arra is választ kap az Olvasó, ha föllapozza a vonatkozó részeket).

A tapasztalatok szerint Magyarországon – és különösen a könyvtárakban – az IBM kompatibilis PC-k terjedtek el, ezért főként ezzel a típussal fogunk foglalkozni, szoftver oldalról pedig (hasonlóképpen pragmatikus megfontolásokból) a Windows 3.11 verziója kapott nagyobb hangsúlyt. Könyvtári jelentőségénél fogva a multimédia Információhordozói közül a CD-ROM-mal foglalkozunk többet, de alapszinten a hálózati megoldásokat is ismertetjük.

A tankönyv nyelvezetében igyekeztünk a szakirodalomból ismert magyar kifejezéseket használni (például *ugrópont*, *súgó*, *képernyő* stb.). A már meghonosodott szavakat az érvényes helyesírási szabályzat szerint írtuk le (például *fájl*, *szoftver*, *bájt* stb.) A magyar változattal rendelkező szoftvereknél dőlt vonallal elválasztva megadjuk a magyar, illetve az angol nevet (pl. *Vezérlőpult/Control Panel*).

Ha a tisztelt Olvasó átlapozza a tankönyvet, joggal teheti föl a kérdést: Miért nincsenek képek egy multimédiáról szóló könyvben? Ennek két oka van: egyrészt a tankönyv teljes szövege megtalálható a mellékelt CD-ROM-on, amelynek akár azt a címet is adhattuk volna: „a multimédia a könyvtári gyakorlatban”. Másrészt így lényegesen olcsóbb a könyv előállítás, és ez sem elhanyagolható szempont.

Végül néhány szó a tankönyv CD-ROM mellékletéről, a *Bibliotheca multimediana*-ról. A lemezre csakis szabadon felhasználható anyagokat tettünk föl, kifejezetten azzal a szándékkal,

hogy könyvtáros kollégáink saját területükön ezeket tovább hasznosíthassák. Ha valaki abban a szerencsés helyzetben van, hogy városában műemlék-könyvtár működik, akár egy helytörténeti előadáshoz is hozzáfűzheti a könyvtárról készült kép- és hangfelvételt. Ha művelődéstörténettel kíván foglalkozni, remélhetőleg segítségére lesz akár a papír-, akár a könyvtörténeti rész, amelyek képanyaga a régi diafilmek digitálizált változata. Néhány könyvtárnál igyekeztünk szépirodalmi anyagot is összegyűjteni, amelyek mind további felhasználásra várnak. A CD-ROM a *Képes Krónika* multimédia változatával meghirdetett „digitális munkafüzet” koncepciót kívánja folytatni: ezért is van a lemezen sok kép letölthető fájlformátumban.

Reméljük, sok kollégának lesz majd sikerélménye a *Bibliotheca multimediana* anyagának felhasználása során. Ezt kívánják minden olvasójuknak a szerzők:

dr. Tószegi Zsuzsanna, a tankönyv írója
Bíró Ferenc, a lemez multimédia anyagának szerkesztője

Kovács Roland programozó

Nagy Balázs grafikus

Posta Pál producer

*

Tószegi Zsuzsa könyve *mindenkinek* hasznos és izgalmas olvasmány, aki tudni akarja, hogy miként is alakul a könyvtár sorsa, az olvasás holnapja. Könyv, amely egyszerre szellemi izgalom, ugyanakkor gyakorlatias útmutatás, nos könyv *közhasznúbb* nem lehet. A *multimédia* – mint azt Tószegi kimutatja – valójában a Gutenberg-galaxis megújításának eszköze. Technológia, amely a kánon fenntartásának és radikális reformjának eszköze. Így e könyvből azt tanulhatjuk meg, hogy miért is lett és lesz a könyvtár a XXI. század kultúrájának egyik legfontosabb színtere.

Ki lesz a holnap olvasója? Miként tanul a hagyományból, mily módon újítja azt meg? Hogyan változik meg a tradíció fenntartásának szerkezete? Ki fér majd hozzá a tudáshoz, ki nem? A válaszok újra és újra összefüggenek a multimédiával. Tószegi Zsuzsa nagyszerű könyvével. A reklám korában élve sem mondhatok mást: a könyvet nem pusztán érdemes forgatni, de hasznos is.

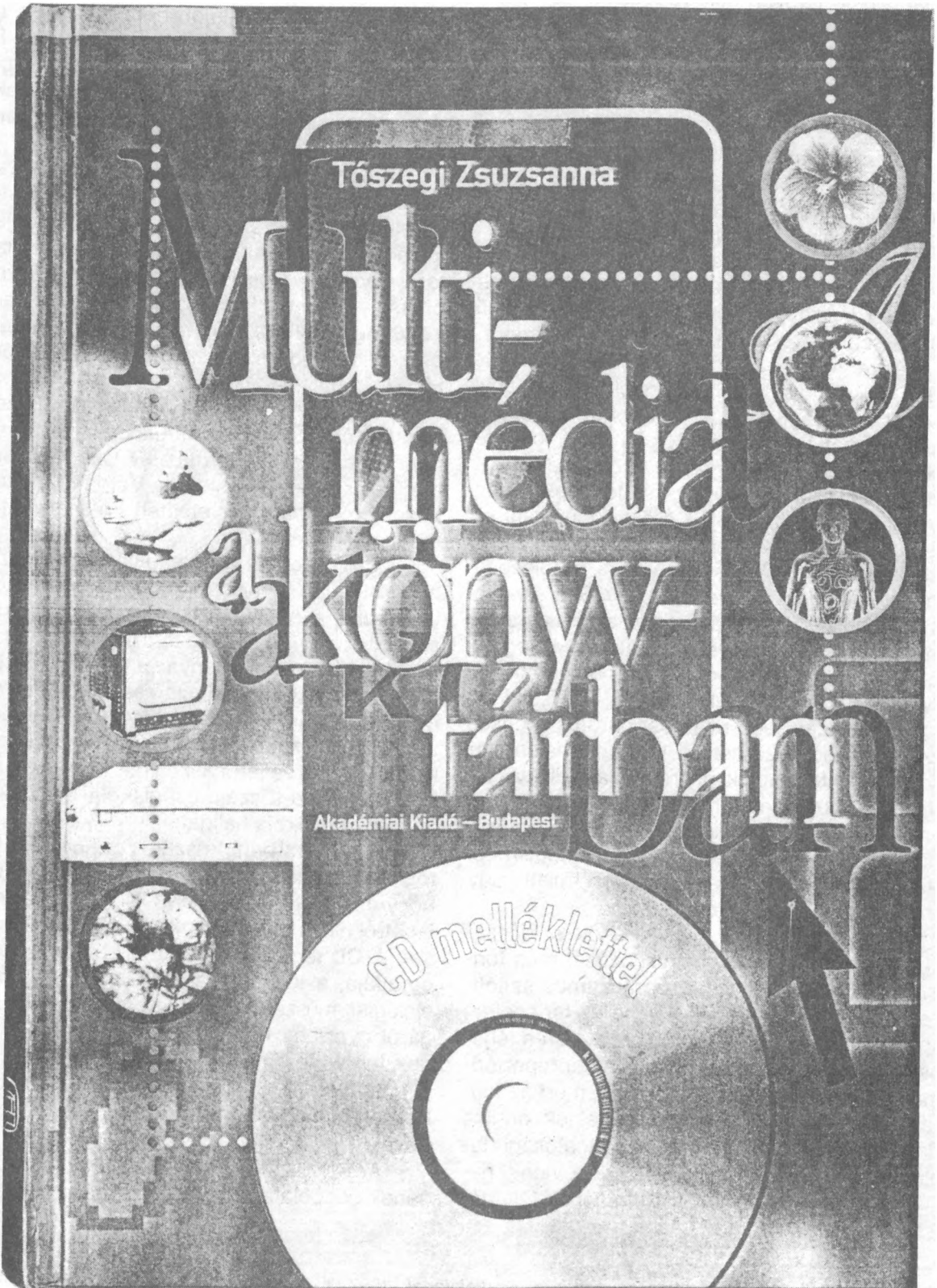
György Péter

Tószegi Zsuzsanna

Multi- media a könyv- tárban

Akadémiai Kiadó – Budapest

CD melléklettel

Az MNB IKR használatának tapasztalatai*

Az MFR, majd 1981-től MNB IKR elindításától napjainkig nagyon sok változáson ment keresztül, pl. 1962 októberétől három központi naplappal bővítette a feldolgozott periodikák körét, vagy 1981-től csak a társadalom- és természettudományokhoz tartozó és az „általános” tartalmú cikkeket regisztrálja.

Van azonban az IKR körül három problémakör, kérdéskör, amely a könyvtári szaksajtóban újra és újra megfogalmazódik és a mindennapi könyvtári munkában is érezteti hatását.

Az egyik a periodikák repertorizálásánál az egyszeri feldolgozás, többszöri felhasználás elvének kérdése. Kégli Ferenc a Könyvtári Figyelő 1992. 3. számában Ládi László 1981-es felmérését idézve mutat rá, hogy 19 megyei könyvtárunk a párhuzamos sajtófigyeléssel mennyi energiát veszteget el. A hírlapokat is feltáró szakbibliográfiák készítőire ugyanez elmondható. E párhuzamosság részben csökken, mert a könyvtárak szűkös anyagi lehetőségeik miatt egyre kevesebb periodikát tudnak előfizetni és sajtófigyelésükbe bevonni. A magyarországi időszaki kiadványok teljes körével a kötelezpéldány-szolgáltatás segítségével az OSZK rendelkezik. A szakbibliográfiák szerkesztői az irodalom szóródása, a megyei könyvtárak az egyre csökkenő periodikacím miatt kell, hogy bővítsék helyismereti cikkanyagukat az IKR-ből. E cikkek az 1981-től szélesedő mutatóapparátus segítségével könnyen kiszűrhetők. A hírlapirodalomban közvetített információk gyors avulása, illetve az aktualitás megőrzése miatt viszont kívánatos lenne az IKR megjelenési idejének csökkentése, ami a jelenlegi feltételek, nyomdai átfutási idő, kötelezpéldány-szolgáltatás rendje miatt úgy gondolom, alig oldható meg.

A másik kérdéskör: melyek azok az időszaki kiadványok, amelyek feldolgozását még fontosnak tartanánk? Mivel a párhuzamos sajtófigyelés részben a nem kis számú és terjedelmű napilapokat is érinti, megfontolandó, van-e létjogosultsága egy kurrens országos hírlaprepertóriumnak. Vajda Erik e körben ismert, mert az időszaki kiadványok válogatott cikkeinek on-line adatbázisáról készített megvalósíthatósági tanulmányában örömmel olvashattuk a vidéki napi- és hetilapok ún. tartalmi feltárásának felveté-

sét. Természetesen az országos napilapok cikkeinél is alkalmazott válogatási szempontok figyelembevételével. Vajon nem lehetne-e ezt a munkát már az MNB IKR-ben elindítani? Hogy Vajda Erik megfogalmazásával éljünk, így „a helytörténeti helyismereti jelentőségű cikkek feldolgozása sem lenne provincializmusra kárhözhatva”.

A harmadik a gyűjtőkör kérdése. Úgy gondolom, a nemzeti bibliográfiában a lektűrök kivételével az időszaki kiadványokban megjelenő szépirodalmi műveknek is helyet kellene biztosítani. Gondoljunk csak arra, hány könyvtáros és olvasó veszi majd kézbe ugyanazokat a periodikákat egy-egy író, költő bio-bibliográfiájának az összeállításához. Ezzel szemben a recenziókat a FSZEK irodalmi analtikája lefedi.

Az előzőekben vázolt problémákat, még ha azokkal egyetértene sem tudná egyedül megoldani sem az OSZK, sem az IKR szerkesztősége. Nagy előrelépést jelentene a Vajda Erik által felvázolt, korábban már említett on-line adatbázis megvalósulása.

Addig azonban maradjunk a hétköznapiaknál. Mit mutat a mindennapi gyakorlat? Könyvtárunkban a nyelvészeti és művészeti kurrens szakbibliográfiák olvasószolgálati tájékoztatásban tapasztalt hiányát a 70-es évektől az MFR, majd IKR alapján nyelvészeti és művészeti cikk-katalógus építésével pótoljuk. A leírásokat az IKR ETO szakcsoportjai szerint rendezzük. A katalógust szívesen használják a városban működő művészeti szakközépiskola tanulói, a tanárképző főiskola hallgatói.

Egy 1983-ban készült Szabocs-Szatmári folyóirat-lelőhelyjegyzék szerint a megyében 8 könyvtár fizette elő az MNB IKR-t. A jelenlegi állapotról nincs tudomásunk.

A CD lemezen kiadott MNB Könyvek Bibliográfiája, a kurrens szakbibliográfiák ún. szociológiai, műszaki cikk-adatbázis több év anyagáról gyors és kényelmes visszakeresést tesznek lehetővé. Ehhez képest az MNB IKR a hagyományos úton való tájékozódás miatt nehézkesnek tűnhet, bár van aki az előzőektől idegenkedik.

Amikor az IKR füzetformátum megszüntetésének gondolata felvetődik, gondolnak-e azokra

* MKE Heves Megyei Szervezete és Bibliogr. Szekciójának 1997. okt. 16-i rendezvényén Egerben elhangzott előadás szövege.

a könyvtárakra, amelyek éppen a számítógép vagy csak a CD leolvasó hiánya miatt szakadnak el az Időszaki kiadványok repertóriumától. Olvasóink számára sokszor csak 1-2 példányban tudjuk megvásárolni a munkájukhoz, tanulmányaikhoz szükséges irodalmat. Ezeket a keresett, kis példányszámú köteteket azután a könyvtárközi kölcsönzésből is kénytelenek va-

gyunk kivonni. Mit tehet az olvasó? Kilométereket utazik, hogy a megyei közkönyvtárak prezens köteteit kézbe vehesse. A jövőben lehet, hogy egy-egy bibliográfiai adat megszerzéséért is ezt kell tennie?

László Gézáné

Móricz Zsigmond Megyei-Városi Könyvtár,
Nyíregyháza

Kis Internet-kalauz

(3. rész)

Az Interneten tárolt információ mennyisége oly mértékben nő, hogy az adatrengetegben való eligazodáshoz állandóan újabb és újabb felderítő, rendszeresítő eszközökre van szükség. Az új információkezelő rendszerek kialakításának igénye csak növekedett azáltal, hogy az Internet felhasználói köre kibővült, és az eredetileg katonai célú fejlesztés egyre inkább a polgári, tudományos élet meghatározó elemévé vált. Az egyik talán legsokoldalúbb és mégis nagyon könnyen használható navigációs program a *Gopher*.

Gopher

A *Gopher* menüvezérelt, egységes megjelenésű felhasználói felület, amely a felhasználók számára lehetővé teszi az Internet sokféle és egymástól eltérő erőforrásainak használatát anélkül, hogy ehhez különböző, az adott rendszerekre jellemző parancsokat kellene megismernünk. A *Gopher* könnyű használhatóságát az is magyarázza, hogy a programot eredetileg a minnesotai egyetem hálózati újoncai számára tervezték. A kezdeti célkitűzés az volt, hogy az egyetem területén található eltérő struktúrájú és helyileg szétszórt információkat egységbe foglalják, majd azokat az egyetem egész területén az internet hálózati protokoll felhasználásával szolgáltatassák.

A kliens/szerver modellet követő *Gopher* kezdetben csak szöveges állományok elérését tette lehetővé, de később bináris állományokat, FTP archívumokat, Telnet-kijáratokat is magába foglalt, így mára már nem csupán egy egyszerű navigációs eszköz, hanem eszközök kombinációja. Alapkonceptiója szerint minden *Gopher* párbeszéd egy témára orientált menü felkínálásával kezdődik, amelynek valamelyik sorát kiválasztva újabb almenüket, majd a fa legalsó szintjén fájlokat vagy szolgáltatásokat lehet kiválasztani (1. ábra). Gyors terjedésének és népszerűségének egyik oka, hogy a kliens/szerver alapú program kliens komponense a kiválasztott fájlt vagy szolgáltatást jellegének megfelelően kezelve elrejtja a felhasználó elől az eszkö-

zök sokféleségét és azokat egységes felületen jeleníti meg.

A *Gopher* ugyan nagy előrelépést jelentett az Interneten való navigáció szempontjából, de az igazi áttörést mégis a *World Wide Web* (WWW) hozta meg.

World Wide Web

A *World Wide Web* a hipertext segítségével tovább fejlesztette a *Gopher*-nél már megismert rendszert, és ezzel sikeresen oldotta meg az Internet előtt álló egyik legnagyobb problémát azzal, hogy mindenkinek képes eljuttatni az információkat.

A hipertext fogalma

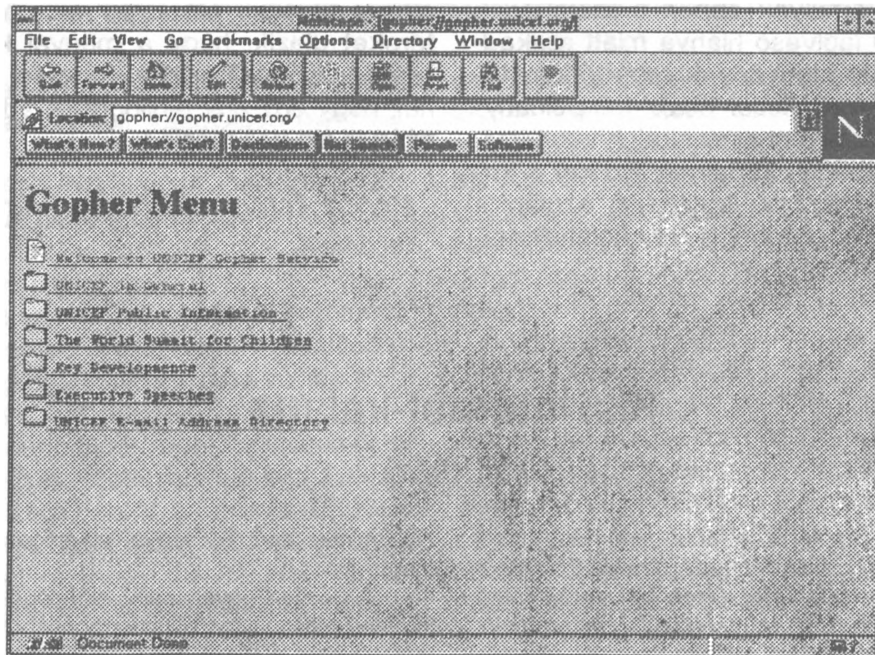
A hipertext egy olyan dokumentum, amely nem csupán információt tartalmaz, hanem az adott témához kapcsolódó egyéb dokumentumokra való utalásokat is. Az írás ugyan lehetővé tette, hogy az emberi információközlés jelentős mértékben megszabaduljon térbeli és időbeli korlátaitól, de ugyanakkor szigorú szekvencialitás is jellemzi: a közlés sorrendje megmáshíthatatlan, a szövegben tárolt információkhoz csak lineárisan juthatunk el. A befogadás szigorúan kötött vonalától csak kis mértékű eltérés valósítható meg – lábjegyzetek, illusztrációk, grafikonok segítségével –, a kitérő azonban mindig determinált. Ez a lineáris formában történő közlés szöveg ellentétben áll az emberi gondolkodás módszerével, amely asszociatív és kombinatív; metaforákat, hasonlatokat és analógiákat alkalmazva dolgozza fel az információkat.

Az írással szemben a hipertext alkalmazás egyszerre foglalja magába az információt és az információt behálózó összefüggések rendszerét.

A hipertext története

A hipertext pályafutásának kezdetét 1945-re teszik, fejlesztése már az 1960-as években megkezdődött, de igazán csak az 1980-as években kapott nagyobb lendületet és publicitást.

* Innen ered a program elnevezése is (*gopher* = *pocok*); a névadó állatka ugyanis mind az amerikai University of Minnesota, mind pedig Minnesota állam hivatalos jelképe.

1. ábra

Vannevar Bush, Franklin D. Rooseveltt egykori tudományos tanácsadója 1945-ben publikálta *As We May Think* című cikkét a *The Atlantic Monthly* című folyóiratban, melyben az információ túlírásának problémájával foglalkozott.^{*} Megoldásként egy gépesített, határtalan tárolókapacitású magán iratcsomó és könyvtár létrehozását javasolta, amely egyaránt tartalmazhatna könyveket, cikkeket, személyes jegyzeteket, valamint fotókat. Tervének a *Memex* (MEMory EXtender System) nevet adta.^{**} Bush rendszerét az asszociációra építette, mivel azt az indexelésnél alkalmazsabbnak találta az információ kiválasztására. A Memex azonban soha sem készült el, megvalósulását anyagi problémák gátolták meg. A Bush által megfogalmazott elképzelés azonban nem merült feledésbe; termékegyelőleg hatott követőire: Engelbartra és Nelsonra.

D. C. Engelbart alkotta meg az első működő hipertext rendszert, az *NLS-t* (= on Line System), amely tervek, dokumentumok, képek és jegyzetek összekapcsolt tárolására volt képes. Az adatokat állandó hosszúságú szegmensekből szervezte hierarchiába melyek utalásokkal kapcsolódtak egymáshoz. Az NLS a mai hipertext technikákból már több mindent tartalmazott: az ablaktechnikát, az egeret, az elektronikus postát.

Engelbarttal párhuzamosan végezte munkáját **Ted Nelson** (tőle származik a hipertext elnevezés), aki *XANADU* nevű rendszerével a világ összes irodalmát kívánta on-line módon mindenki számára hozzáférhetővé tenni.

Az első, kísérleti rendszerek tapasztalatai és az időközben lezajlott technikai fejlődés együttesen teremtette meg a mai hipertext alkalmazásokat. Lehetőség nyílt a számítógép és a felhasználó közötti kommunikáció természetesebbé tételére. A hipermedia irányába mutattak azok a kutatások, melyek lehetővé tették a nem digitális információk feldolgozását; a kép, a hang és a videó együttes alkalmazását.

A World Wide Web is az alábbi hipertext koncepcióra épül. Azonban amíg a sima hipertextnél (ilyen pl. a Windows helpje) egy objektumot csak akkor tudunk egy másikhoz kapcsolni, ha azzal fizikailag rendelkezünk, addig a WWW-nél az Internet segítségével egymástól akár több tízezer kilométerre lévő anyagok is összekapcsolhatóak. Ahhoz, hogy a különböző gépeken lévő információt a többi gép is értelmezni tudja egy egységes leíró nyelv megteremtésére volt szükség.

HTML nyelv

A *HTML* (Hypertext Markup Language = Hipertext leíró nyelv) a Web browserek (pl. Netscape) által használt fájlformátum. Minden HTML dokumentum egy szabványos, 7 bites ASCII-file, aminek segítségével leírhatjuk a dokumentumok külső megjelenési formáját, valamint meghatározhatjuk, hogy az adott dokumentum milyen *linkeket* tartalmazzon, vagyis mely más dokumentummal szeretnénk azt összekötni. A nyelv elemei a < > zárójelpár közé helyezett HTML parancsok, angolul *tag*-ek. E nyelv szabályainak megfelelő fájlokat – amelyekre a *.html kiterjesztés is utal – ko-

* Rada, Roy: *Writing and Reading Hypertext: An Overview* = JASIS 40. vol. 1989. 3. no. 164. p.

** Woodhead, Nigel: *Hypertext and Hypermedia. Theory and Applications*. Wilmslow, 1991. 5. p.

rábban szövegszerkesztővel készítették, de ma már különböző segédeszközök között is válogathatunk. A világméretű hálózat létrejöttének ezek után már csak egy feltétele volt: megteremteni egy olyan egységes címzési módszert, mely lehetővé teszi, hogy a dokumentumokat összekötő kapcsolatok az egész Internet hálózatában bárhol elhelyezkedő, tetszőleges típusú dokumentumra vonatkozhasanak.

URL

Az **URL** (Uniform Resource Locator) az Internet erőforrásainak elérésére vonatkozó séma, amely megadja az információ fellelésének módját, valamint a pontos helyét. Az URL tehát leírja a browser számára, hogy mit kell tennie, ha az adott kapcsolatot aktiválja. Az erőforrás azonosítása három részből áll:

- le kell írnia, hogy az erőforrás eléréséhez milyen protokollt kell használni;
- meg kell határozni, hogy az adott erőforrás a világ melyik számítógépén helyezkedik el;
- valamint meg kell adni az adott fájl nevét a hozzá vezető teljes és pontos út (path) leírásával.

A **http://www.oszk.hu/nektar/index.html** értekezése tehát a következő: keresem azt az **index.html** fájlt, amely **http** protokoll segítségével érhető el (**http://**), és az adott fájl a Magyarországon (**.hu**) fellelhető **www.oszk** elnevezésű szerver **nektar** könyvtárában található.

Web browserek

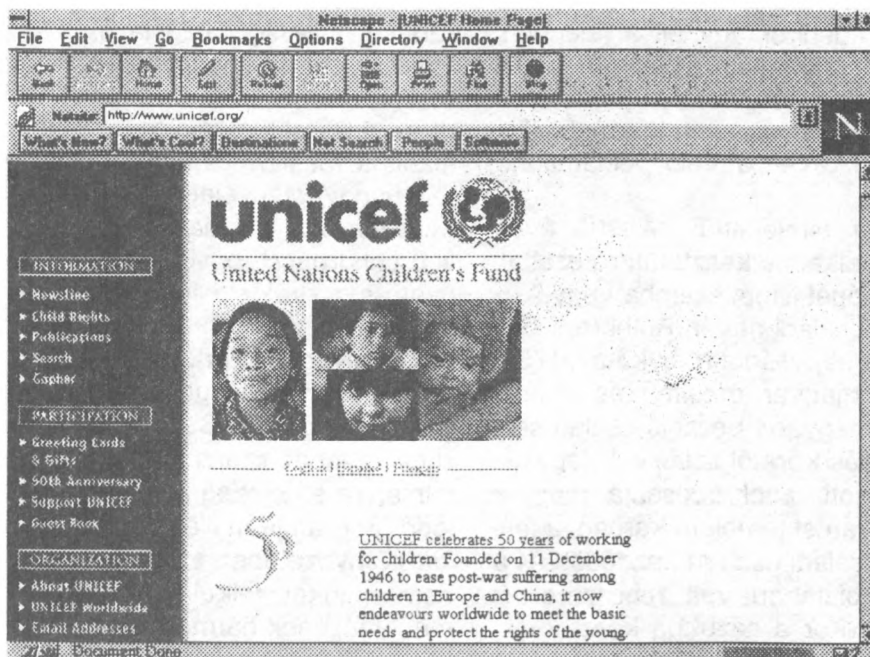
A kliens/szerver modellt követő rendszerek esetében a felhasználói igényeket a szerverek felé a kliens program közvetíti. Hiába tehát az egységes leírás,

a megjelenés a modell kliens részének függvénye. Így például a kliens programoknak csak egy része jeleníti meg a grafikai objektumokat. A fő kritika ugyanis, ami a rendkívül vonzó Web mértéktelen használatát kíséri, éppen a nagyméretű multimédia állományok lehozatalával járó hálózati terhelés. Így a felhasználó választja meg – hálózati és hardver lehetőségeinek ismeretében –, hogy milyen kliens szervert telepít a gépére: grafikus browsert (2. ábra) – pl. Mosaic, Netscape vagy Microsoft Explorer –, vagy pedig megelégszik az egyszerűbb megjelenésű, de esetleg a lehetőségeihez mérten gyorsabb információelérést biztosító programmal, mint amilyen pl. a Lynx.

A WWW technológia fejlesztése folyamatosan és több irányban is zajlik. Jelenleg a legfontosabb törekvések közé tartozik a biztonsági elemek erősítése a hálózati kalózkodással szemben (vírus, adatlopás), valamint az adatvédelem kérdésének megoldása. A már említett nagy hálózati forgalom a gyorsítás megoldandó problémáját is előtérbe helyezte. Világméretű hálózatról lévén szó, nem elhanyagolható a szabványosítás kérdése sem. A WWW szabványok kialakítását és az alapvető kódokat koordinálni képes, különálló szervezet létrehozását már a CERN program kezdetén is felismerték. A technológia villámgyors terjedése csak növelte az igényt egy ilyen szervezet létrehozására. Így jött létre – többek között a CERN támogatásával – 1994-ben a W3 konzorcium, valamint a W3O szervezet.

Az Internet általános leírása után a következő részben az OSZK honlapjával ismerkedhetünk meg.

Lakatosné Takács Rita

2. ábra

MÚLTUNK, ÖRÖKSÉGÜNK

Kétszáz éve született Mátray Gábor (1797–1875)

1997. december 8-án tudományos ülészekkel, a Zeneműtárban megnyíló kamara-kiállításal emlékeztünk meg Mátray Gáborról, akinek életműve 1846-tól haláláig a Nemzeti Könyvtár intézménytörténetének is fontos fejezete. A tudományos ülészek anyagából az alábbiakban Szerző Katalin „A muzsikás Mátray Gábor” című írását adjuk közre.

A muzsikás Mátray Gábor

A muzsikás Mátray Gáborra emlékezve Kodály Zoltán 1935-ben papírra vetett gondolatait idézzük fel:

„...minden nagy művészetnek kettős arca van: mennél régibb századokba nyúlnak vissza gyökerei, annál messzibb jövőbe sugáznak ki. A fa koronája oly magasra nő, amilyen mélyen fúródik gyökere a talajba. A magyar zene is: minél mélyebben bocsátja gyökereit a magyar lélek talajába, annál magasabbra nő a koronája, annál tovább él...”

Mátray Gábor életműve nem csak sokoldalúságával, a múlt századi magyar művelődéstörténet oly sok területén nyomot hagyó polihisztor-voltával nyugtázza le a rá emlékezőt. A 19. századi magyar zenetörténet kutatója a Kodály által látott „nagy művészet” kettősségét fedezi fel a Mátrayén: mindenkor úgy élt a jelenben, hogy egyre messzebb jutott a magyar zenetörténeti múlt emlékeinek feltárásában, tudományos közzétételében. Hitünk szerint e kettősségből fakad ereje, nemzedékeken átívelő példamutató erkölcsisége.

Pedig már-már elfelejtettük. A 200 éves születési évforduló alkalmá készített rá ezúttal, hogy gazdag örökségét ismét számba vegyük.

Mátray Gábor családi nevén Róthkrepf Gáborként látta meg a napvilágot Nagykátán, 1797. november 23-án, magyar érzelmű és otthoni környezetében is magyarul beszélő család sarjaként. Hét esztendő korától szüleivel Nagykátáról Pestre költözött, ahol édesapja magyar néptanító és a belvárosi templom karnagya lett. Zenel nevelése a családi háznál kezdődött és a pesti plaristák iskolájában vált rendszeressé. Még kamaszfiú, amikor a házukba közt-kvartélyra befogadott későbbi Déryné bevezeti őt a magyar színházi élet világába. „Gábor, ki már talán mint zongoraművész jött a világra” – emlé-

kezik vissza Naplójában Déryné – „ekkor is már jól zongorázott, s nagyban értett a muzsikához.”

A pesti magyar színjátszó társasággal kezdődő ismeretség a magyarosodás reformkori programjához kapcsolta az ifjú ember érdeklődését. A színjátszó társaság számára színdarabokat fordít, alkalmi betétdalokat komponál, s még alig 15 éves, amikor 1812-ben a törökök ellen harcoló szerb szabadságharcos, Cserny György alakjáról szóló színműhöz betétdalokat komponál. Az 1812. szeptember 15-én Pesten bemutatott darabban Déryné volt a női főszereplő. Az énekesjáték egyes betétdalai hamarosan országos sikert aratnak, s az 1830-as évek közepéig „sláger”-ként élnek a köztudatban.

1817-től 1830-ig a Széchenyi-család házi nevelőjeként eltöltött évek legfőbb szellemi hozadéka a világ kitágulása, mindenekelőtt az 1820-as évek bécsi zenei életének megismerése volt. Gondoljunk el: Beethoven és Schubert kora ez, a bécsi klasszicizmus és a korai bécsi romantika mesterműveinek, egyszermind a polgári hangversenyélet megszületésének izgalmas évtizede. Az ifjú Mátray Széchenyi Lajos gróf sopronhorpácsi, pesti, bécsi palotájában a magyar és osztrák szellemi élet nagy gondolkodóival, tudósalval, művészeivel találkozik. Minden tudományra kiterjedő tájékozottságát, enciklopédikus műveltségének alapjait, francia és angol nyelvtudását a Széchenyi-család szellemi kisugárzásában szerzi meg. És még valamit. Bécs mintájára a nemzeti zene felemelésének formálódó programja mellé Mátray gróf Széchenyi Lajos környezetében szívja magába a múlt történeti emlékei felkutatásának, gyűjtésének és megőrzésének hármass feladatát.

„...a Széchenyi-házban töltött életem virító korszaka közben nemzeti zenénk folytonos gyakorlását, sőt jelesebb példányai szorgalmas

gyűjtését is szívemre kötni kegyeskedtek.” – írja Mátray egy későbbi munkájában. S még egy jellemző mondat ugyanonnan: „...a nemzeti nyelv rendeltetéik a család gyermekei első nyelvei: úgy ott örömmel tapasztalám a nemzeti zene s népdalaink iránti rokonszenv sőt előszeretettel őszinte bizonyítványait...”

A gróf nagyvonalú mecénás is: Mátray Gábor az ő költségén adja ki Bécsben úttörő jelentőségű magyar dal-, népdal- és verbunkosgyűjteményeit, melyek 10 füzetben Pannónia, Flora, Hunnia és Magyar dalos címmel az 1820-as évek bécsi zeneműkiadásának kelendő zenei portékái, egyben a magyar szalonzene korai műfajteremtő példái.

A közreadói, zeneszerzői munkával párhuzamosan összefoglaló egyetemes és magyar zene-történeti monográfiába kezd „A Muzsikának közönséges története” címmel. A Vörösmarty által szerkesztett Tudományos Gyűjtemény hasábjain 1828–1832 között megjelent munkának különösen a magyar zene-történetre vonatkozó fejezetei nagy jelentőségűek. A korabeli magyar és külföldi források ismeretében, a felkutatható magyar történeti adatok birtokában elsőként foglalja össze magyar nyelven a magyarok zene-történetét. Teljesítményét már egy évvel később, 1833-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságával jutalmazza. – De bármihez nyúl, minden munkáján megmutatkozik nagy tehetsége, rendkívüli munkabírása, szívós szorgalma.

A magyar sajtó történetében is korszakalkotó a működése. 1833-tól 1844-ig alapítója és főszerkesztője a Regelő és Honművész című szépirodalmi lapnak, mely a rendszeres magyar nyelvű színi- és zenekritika megteremtésével egyik fontos eszmei támogatója lett az 1837-ben megnyíló Nemzeti Színház működésének.

Szinte sorsszerű, hogy a Nemzeti Színház intézménytörténetének első lépéseinél is ott bábáskodik. Az ünnepi megnyitóra Mátray komponálja a zeneszámokat Vörösmarty Árpád ébredése című ünnepi prólógusához, s mintegy félévre szólóan elvállalja a zenei ügyek művészeti irányítását, a nemzeti színházi zenekar hangszerelnek és kottáinak beszerzését. – Nagyszabású tervet fogalmaz meg a magyar operakultúra megteremtése érdekében. Magyar énekiskola, konzervatórium felállítását szorgalmazza a bécsi, prágai példák nyomán: érthető, hogy mint legmértőbbat, 1840-től őt bízzák meg a Pestbudai Hangszegyesület Énekiskolájának, a későbbi Nemzeti Zenedének igazgatói teendőivel.

1846-tól egzisztenciálisan is révbe ér: megvalósul élete nagy álma, és Széchenyi Lajos gróf

ajánlólevelével kinevezik a Nemzeti Múzeumban működő Széchenyi Könyvtár őrévé, főkönyvtárnokává. Az eddigi aktív közéleti szerepet vállaló Mátray Gábor látszólag visszavonul, és 1846 után a Nemzeti Könyvtár tudományos és hivatali feladatai, valamint a Nemzeti Zenede igazgatói teendői kötik le minden idejét.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc napjaiban titkos naplót vezet, melyben a nemzeti vagyont feltűző könyvtárőr, az elfogulatlan értelmiségi szemszögéből rögzíti a lelkesítő és gyászos napok eseményeit.

Pollihisztorként, művelődéstörténészként, zene-történészként azonban az eltiport szabadságharc utáni években, az önkényuralom korában emelkedik a nemzet igazi nagyjai közé. A krónikás biznisságtévő szerepkörét vállalja magára. Nem vonul önkéntes száműzetésbe, mint kortársai közül oly sokan: csak azt a szűk szellemi mozgásteret használja ki, amit számára engedélyeznek, de szervező munkája, diplomáciai érzéke még ezekben a sötét években is bámulatra méltó teljesítményeket mutat fel. Ébren tartja a megmaradás ösztönét. 1851-től tekintélyes részt vállal a Nemzeti Múzeum Képtára felállításában, az MTA megbízásából 1852-től kezd publikálni „A magyar népdalok egyetemes gyűjteménye” c. 3 kötetes magyar és német nyelvű munkáját, melyet az első kötet előszavában – figyeljünk a dátumra: 1852-ben! – „Nemzetünk hatalmas istenébe helyezett bizalommal” ad a kortársak kezébe. Zongorakíséretes magyar népdalgyűjteménye, mely a kor népdalfogalmának megfelelően vegyesen tartalmaz valódi népdalokat és népies műdalokat, Brahms, Liszt, Balakirev könyvtárába is eljut, s jellemző fegyverténye, hogy a III. kötet nyitó népdala a rebellisnek számító Kossuth-nóta „Felsütött a nap sugára” szövegváltozattal.

Tanári és könyvtárosi teendői mellett tudományos felolvasásokat tart, elsőként ír Bihari János életrajzot, s 1854-ben publikálja „A magyar zene és a magyar cigányok zenéje” című értekezését, melynek számos adatát – német fordításban – Liszt Ferenc is felhasználta 1859-ben megjelent elhíresült „Cigánykönyvé”-ben.

Zenetudományi-közreadói munkásságának fő műve, a „Történeti bibliai és gunyoros magyar énekek dallamai” című kiadványa 1859-ben jelenik meg, mely a magyar zenei írásbellel kezdeteihez nyúl vissza, s a XVI. század magyar történelmi énekirodalmának első, tudományos igényű modern közreadásával lepi meg a közvéleményt. A kötet előszavában a „Gondolatok a könyvtárban” költőjével, Vörösmartyval folytat láthatatlan polémiát. „Oly sok viszály után” szám-

ba veszi az elmúlt ötven év sikeresen működő magyar kulturális intézményeinek sorát a Magyar Tudományos Akadémiától a Nemzeti Színházon, Zenedén, Képcsarnokon át a dalárdáig. nem mondja ki, de tudnivaló: többségük megszületésénél maga is jelentékeny szerepet játszott. A polgári erények, az ő szavaival „a tevékenység, a lángoló buzgalom” példáit látja és láttatja eme intézmények létrejöttében. A XVI. század általa közölt dallamait, köztük Tinódi históriás énekelt 1859-től zenedeli magyar történelmi hangversenyeken is előadhatja.

Előttünk áll a múlt történelmi emlékeit értelmezve feltáró, gyűjtő, megőrző, de az értékeket a jelen nyilvánosságáig is eljuttató, közkinccsé tevő „custos”, a zeneműtáros Mátray által kialakított, minden későbbi korokra érvényes szerepköre. A pálya íve 1860 táján – legalábbis az aktív muzsikusé, zenetudósé – észrevehetően megtörik. Úgy tűnik fel, hiába a sok nagyvonalú kezdeményezés, az ötleteket aprólékos mű-

gonddal megvalósító kemény munka. Méltatlan sajtótámadások érik. Azok a fiatalabb kollégái veszik célba – a Zenészet Lapok köré tömörülő új magyar zenei reformnemzedék harcos alkotógárdája –, akik bár Mátray nyomdokain építik fel a romantikus magyar műzene programját, személyében és munkásságában a további haladás intézményekben megtestesülő gátját látják.

Utolsó nyilvános felolvasása 1871-ben Beethoven magyarországi kapcsolatairól szolt. Jelképes hatyúdalként ez az előadás annak a nagy művésznek és tudósnek az önvallomása volt, aki európaiság és magyarság állandó magas szintézisére törekedett, s aki pályája indulása óta hittel vallotta, hogy „A Nemzet muzsikájában él”.

(A Zeneműtár előterében felállított kamarakiállítás 1998. április 30-áig tekinthető meg.)

Szerző Katalin

Petőfi Sándor olvasmányairól*

Ha valaki megkérdezte volna Petőfi Sándortól, hogy mely hazai és külföldi írókat szereti a legjobban, valamint mely könyvek a legkedvesebb olvasmányai, akkor körülbelül az alábbiakhoz hasonló választ kapott volna. Ugyanis nagy költőnk több prózai írásában, levelében nyilatkozott azokról az írókról és költőkről, akiket a leginkább kedvel, illetve írt azokról is, akiket nem szeret.

Talán a legérdekesebben **Kerényi Frigyes**hez írott üttlevelében nyilatkozott erről a kérdésről: „Olvastam regényeket George Sand-, Boz [Dickens] és Dumas-tól, George Sand az új világ csodája és én bámulom, talán imádom is, de nem szeretem... – Boz felül van minden bírálaton... ez az egyetlen ember, kinek irgnye vagyok... az ő küldetése a legszebb, ő szerez a valamennyi író közt legtöbb jókedvet, ő nevetet meg legtöbbeket... Bozzal együtt legkedvesebb regényíróm Dumas Sándor. Nincs több szellem senkiben, mint őbenne... az ő munkáinak olvasása után kezdtem eszmélni, hogy talán mégis szép a világ.” Arról talán alig is kell írunk, hogy a kortárs hazai költők közül Arany Jánost szerette a legjobban, Toldijáról például így írt: „Ha a művet még nem olvastad,

úgy hiába beszélünk róla: ha pedig olvastad, felesleges a beszéd.” Ezt az alkotást egyébként egyik versében is méltatta.

Érdekes módon Goethét nemigen kedvelte Petőfi, bár elismerte költői nagyságát: „Göthe a legnagyobb németek egyike, Göthe óriás, de óriás szobor... Aki másokat nem szeretett, azt mások sem szerethetik, legföljebb bámulhatják.” A magyarok közül érthetetlen okokból **Kisfaludy Károlyt** sem szerette különösebben. Erről így vallott: „Kisfaludy Károlyt csupán baráti pietásból az egekbe tolni mind e mai napig, nevetség... túlbuzgó barátai, a szó legszorosabb értelmében rátukmálták a nemzetre.”

A legnagyobb elismeréssel talán Shakespeare-ről írt: „Shakespeare! változzék e név hegygé s magasabb lesz a Himáljánál, változzék e név tengerré, s mélyebb s szélesebb lesz az Atlanti-óceánnál... Mind előtte, mind utána sem madár, sem emberi elme annyira nem röppült, mint Shakespeare.”

Kedves Gvadányijáról, az „Egy falusi nótáriusnak budai utazása” szerzőjéről nemcsak ismert versében emlékezett meg nagy szeretettel: „Istenemre, sokért nem adnám, ha én írtam vol-

* A szabadságharc közeledő 150. évfordulója alkalmából lapunk hasábjain is foglalkozni kívánunk a korszak jeles személyiségeivel.

na a Peleskei nótáriust. Meg vagyok elégedve, ha az én munkáim olyan sok jó órát szereznek másoknak, mint nekem szerzett már Gvadányi" írta szinte túl szerényen Petőfi. Az úti levelekben még igen elismerőleg tett említést a magyarok közül többek között Kazinczy Ferencről, Kölcsey Ferencről, Tompáról és Vörösmartyról.

A francia költők közül Béranger-t tartotta a legnagyobbra, akiről így nyilatkozott: „Ő a világ legelső költője!” Az egyik kortárs szerint Petőfi pesti lakásán, íróasztalán állandóan ott heverték Béranger kötetel azon művek között, amelyeket mindennap kezébe vet. Sőt ágya fölé is fölakasztotta képét, négy versét is lefordította magyar nyelvre. A római klasszikusok közül Tacitust kedvelte, Zoltán fia születése napján is róla beszélgetett feleségével, Szendrey Júliával: „1848.

... december 14-én este Tacitusról beszélgettem feleségemmel, midőn hirtelen rosszul lett.”

Végül idézzük azokat a sorokat, amelyekben bár nem szépirodalmi jellegű, de életére mégis döntő hatást gyakorló olvasmányáról írt, a francia forradalmak történetéről. „Évek óta csaknem kirekesztőlegesen olvasmányom, ... a francia forradalom története, a világnak ez az evangéliuma, melyben az emberiség második megváltója, a szabadság hirdeti Igéit.” Itt megjegyezzük még, hogy amikor Kossuth Lajos elhatározta 1848-ban nemzeti közadakozásból az önálló hazai pénznem megteremtését, nagy költőnk a legkedvesebb könyvelt adta el és az értük kapott összeget ajánlotta fel a nemes célra.

Batári Gyula

SAJTÓFIGYELŐ

Fényözön a régi termekben

Megnyílt a Nemzeti Múzeum központi könyvtára

Nincs ma Magyarországon olyan negyven év fölötti értelmiségi, aki dlákkorában vagy ifjú kutatóként ne ült volna azoknál a hosszú asztaloknál, értékes könyvek fölé hajolva, amelyek máról, megszépülve, sárgaréz olvasólámpákkal „ékesítve” a *Nemzeti Múzeum központi könyvtárának* az olvasóit várják. E régi-új könyvtárat Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter nyitotta meg hétfő délután. A megnyitón adták át *Rajkay* Mátyás örökösének és dr. *Temesváry* Ferencnek az idei *Széchenyi Ferenc-émlékéremet*. (Az emlékérem átadását hagyományosan a Nemzeti Múzeum „születésnapjához” kötik. *Széchenyi* Ferenc gróf ugyanis 1802-ben e napon nyújtotta be Bécsben a királyi kancelláriához a múzeum alapítólevelét. *Rajkay* László háromezer kötetnyi hagyatékát ajándékozta a múzeumnak, *Temesváry* Ferenc fegyvertörténész pedig a múzeum fegyvertárát dolgozta fel a kutatók számára is kiválóan használható mutatórendszer szerint.)

A Nemzeti Múzeum könyvtára 1951-ben alakult meg a korábban különböző osztályokon

80 éven át gyűjtött szakkönyvekből, folyóiratokból, monográfiákból. A *Központi Régészeti Könyvtár* néven emlegetett gyűjtemény már akkor is Közép-Európa legnagyobb szakkönyvtárának számított. Törzssanyagát mintegy 55 ezer folyóirat, 75 ezer könyv és különnyomat tette ki. Nem lehetett olyan szegény sem az ország, sem a múzeum, hogy ennek a jeles könyvtárnak – amelynek ritkaságait bolgár kutatók éppúgy használták-használják, mint Itália régészeti – ne gyarapították volna az állományát a múzeum költségvetésének megfelelő hányadából. Ebben az esztendőben kétmillió-kétszázezer forintot kaptak a múzeum költségvetési támogatásából, ehhez a Művelődésügyi Minisztériumtól 500 ezer forintot kértek és kaptak, könyveladásokból pedig 300 ezer forintot szereztek. Durván számolva hárommillióból gazdálkodhatnak tehát. Ez arra volt elegendő, hogy 40-45 külföldi folyóiratot, tíz lexikont és egy-két lényeges könyvsorozatot a Magyarországon megjelent szakkönyvek legfontosabbjaival együtt rendelhessenek meg. Többre nem telt. Vagy ha mégis, azt a múze-

um rangos folyóiratainak, a *Folia Archaeologica*-cának, a *Communicationes*nek, az *Archaeologica Hungarica*nek, valamint a *Folia Historica*-nak a példányait 500 partnerüknek cserealapként ajánlják fel Európában.

Amikor a *Központi Múzeumi Igazgatóság* megszűnt, a *Legújabbkori Történelmi Múzeumot* pedig visszacsatolták a Nemzeti Múzeumhoz, a három intézmény könyvtárának az összevonásából létrehozták – '96-ban – a *Magyar Nemzeti Múzeum Központi Könyvtárát*. E gyűjteménynek 225 ezer kötete van, ez a régészeti gyűjteményen kívül mintegy 22 ezer műtárgyvédelmi és restaurátori kötetet tartalmaz az ötven ezer könyvet számláló művelődéstörténelmi részleg mellett.

A nyolcvanas évek derekálga a Nemzeti Múzeumban lakott az *Országos Széchényi Könyvtár*. Elköltözése után olyan értékes, könyvtár bútorokkal felszerelt terem maradt

a múzeumra, amely szinte magától értetődően jelölte ki a múzeum könyvtárának végleges helyét. Ma mintegy 900 négyzetméteres alapterületű, többszintes helyiségek biztosítják az ország legteljesebb muzeológiai gyűjteményében a kutatómunkát régészeknek, művelődéstörténészeknek, restaurátoroknak, valamint az egyetemi hallgatóknak. *Tóth* Endre régész, a múzeumi könyvtár igazgatója elmondja, könyvtárunk félig nyilvános, beiratkozási díj nélkül fogadják az ifjú és idős kutatókat, naponta huszonöt-harminc embert. A korszerűsített termekben és a ma is modern, XIX. századi fémállványzatokkal felszerelt raktárépületekben könnyű eligazodni kutatónak és könyvtárosnak egyaránt. Most már csak a nevezetes gyűjtemény számítógépes fel dolgozására várnak.

(*lőcsei*)

Magyar Nemzet, 1997. nov. 25.

Hazai közkönyvtárak az Interneten

A CD-ROM-ok kölcsönzése már most nagyon népszerű

A magyarországi könyvtárak felszerelése számítógépekkel, az egységes hálózat kialakítása és a digitallzált adatbázisok létrehozása csak az utóbbi években kezdődött meg, de az ezredfordulólg látványos fejlődés várható.

Az államalapítás ezredik évfordulóját előkészítő kormányprogramnak része az országos könyvtári és közgyűjteményi információs hálózat fejlesztése, a közkönyvtárak számítógépes összekapcsolása, valamint a Neumann János Multimédia-központ és Digitális Könyvtár (NMK) létrehozása is. Mindezek megvalósításához természetesen sok millárd forintra van szükség (az NMK Szent György éri épületének kialakítása például a legszűkösebb becslések szerint is másfél millárdba kerül). A kezdet mindenestre biztató, a legfrissebb hírek szerint a munka megkezdéséhez – például a párhuzamosságokat kiküszöbölő osztott katalogizálás kiterjesztéséhez – szükséges több tízmillió forint szerepel a művelődési tárca jövő évre előirányzott költségvetésében.

Az utóbbi nyolc-tíz év alatt az új adathordozók alkalmazása és a számítógépes hálózatok kialakítása elsősorban az országos szakkönyvtárakban, valamint az egyetemi és főiskolai

könyvtárakban indult meg. A munka minőségileg új szintjét jelenti, hogy idén már az *Országos Széchényi Könyvtár* számítógépes hálózatának átalakítása is megkezdődik, melynek révén később a teljes magyar dokumentumtermés elérhető lesz az Interneten keresztül, s akár csatlakozni is lehet a központi rendszerhez. A nagyobb egyetemeken ugyanakkor – tudtuk meg *dr. Szivi Józsefnétől*, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának fősztályvezetőjétől – már bevett szokás, hogy a hallgatók és az oktatók a könyvtárban nemcsak a katalógushoz, a helyi hálózathoz és a különféle adatbázisokhoz férnek hozzá a számítógépeken keresztül, hanem az Internetet is használhatják.

Gondot okoz ugyanakkor, hogy a kilencvenes évek elején elsősorban pályázati, alapítványi összegekből létrehozott komputerpark korszerűsítésére ma már kevesebb forrást találnak, és a rendkívül drága, CD-n hozzáférhető adatbázisok megvásárlására is egyre kevesebb pénz jut.

Míg az elmúlt években az Informatikai fejlesztés veszteséinek a közkönyvtárak bizonyultak, az ezredfordulólg – elsősorban az országos

fejlesztési programnak köszönhetően – ez a tendencia megváltozni látszik. Az ország legnagyobb helyi hálózata, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár esetében például párhuzamosan folyik az épület fejlesztése és az Informatikai rendszer megteremtése – tudtuk meg *Papp István* főigazgató-helyettestől. Ha megkapják a fővárosi önkormányzattól kért összeget, már 1998-ban megkezdik a központi könyvtár és a fiókok egységes adminisztrációs és katalogizálási rend-

szerének kialakítását, de a cél természetesen az, hogy az adatbázisok hálózaton is hozzáférhetővé váljanak, illetve, hogy az olvasók a könyvtárakban is használhassák azokat. Az érdeklődés már most igen nagy: a néhány könyvtárban idén bevezetett CD-ROM-kölcsönzés például roppant népszerű szolgáltatásnak bizonyult.

N. K. J.

Népszabadság, 1997. nov. 3.

Második nemzeti könyvtár?

Buda bevétele

Új nemzeti intézményt avatnak a tervek szerint 2000. augusztus 20-án, az államalapítás ezeréves évfordulójának ünnepein: az elképzelések szerint akkor nyílik meg a Neumann János Multimédia-központ és Digitális Könyvtár. Nincs azonban még eldöntve, hol kapna helyet a Magyar Bálint kultuszminiszter által kigondolt intézmény, s még arról is folyik a vita, pontosan mi is lesz az új könyvtár feladata.

„Kell-e egyáltalán ez az intézmény?” – tette fel álvokátívan a kérdést a Neumann János Multimédia-központ és Digitális Könyvtár (NMK) terve kapcsán Rónai Iván, a Művelődési és Közügyügyi Minisztérium (MKM) kulturális örökség főosztályának vezetője egy múlt heti szakmai rendezvényen. A résztvevők álláspontja meggyezett a főosztályvezetőével: természetesen kell, de a vita során az is nyilvánvalóvá vált, hogy meglehetősen eltérőek a vélemények arról, mi is lenne az intézmény feladata. A tervvel kapcsolatos egyetértés okát az a könyvtáros fogalmazta meg a legjobban, aki azt mondta: „A könyvtárosoknak csak üdvözölniük lehet, ha a politikai vezetés úgy dönt, hogy Európa talán legdrágább telkén könyvtárat épít.”

A kormány májusban a budavári Szent György tér rendezéséről szóló határozatban döntött arról is, hogy „létre kell hozni a nemzeti digitális könyvtárat”, s ennek helyét a téren jelölte ki. A könyvtár ötlete Magyar Bálint kultuszminisztertől származik – erősítette meg kérdésünkre Rónai Iván. Minden valószínűség szerint a miniszter személyes elkötelezettsége is nagy szerepet játszott abban, hogy a korábbi kormány-elképzelésekkel szemben a Szent György téren

nem reprezentatív állami létesítményegyüttes, hanem például könyvtár lesz. Magyar Bálint tavaly őszi kezdeményezése után azonban hamarosan nyilvánvalóvá vált a szakemberek előtt, hogy egy könyvtárnak, amely elektronikus dokumentumokat akar archiválni és hozzáférhetővé tenni, nincs szüksége kulturális palotára. Ezért olyan funkciókat is ki kellett találni a leendő könyvtár számára, amellyel megindokolható, miért pont a Szent György térre került az intézmény. A minisztériumi egyeztetéseken az a döntés született, hogy a budai Vár déli bejáratánál elterülő téren egy turisztikai-kulturális szolgáltatóközpontot hoznak létre, s ez kerül majd egy épületbe a könyvtárral. „Hétmillió turista fordul meg a Várban évente, szükség van egy korszerű információs központra” – helyeselte az elképzelést Katona Tamás, a kerület MDNP-s polgármestere. Sőt, tervel szerint egy szuveníreket árusító üzletet is létrehoz majd ott az önkormányzat, hogy letörje a várli butikok – a polgármester megfogalmazása szerint – „hihetetlenül magas árait”.

Az NMK-nak még nincs épülete, a májusi kormányhatározat szerint vagy építenek egy újat a Szent György tér Buda felőli részén, vagy e célra újíttják fel a jelenleg romos állapotban lévő volt Honvédelmi Minisztérium – Honvéd Főparancsnokság épületét. A kormányhatározat a könyvtárápület céljára 1,5 milliárd forintot hagyott jóvá, ez azonban mind egy új épületre, mind egy régi felújítására kevésnek tűnik. Nem beszélve arról, hogy szakértők szerint több százmillió forintra lesz szükség az NMK felszereléséhez, amire egyelőre nincs pénz.

Az NMK jelenleg érvényes koncepcióját Tószegi Zsuzsa, az *Országos Széchényi Könyv-*

tár (OSZK) osztályvezetője segítségével dolgozta ki a művelődési tárca. „E koncepciókészítésnek az volt a célja, hogy önálló kormányhatározat szülessen a Neumann könyvtárról” – mondta a HVG-nek Tószegi Zsuzsa. A munka végeztével azonban a miniszter úgy határozott, hogy mégsem terjeszti javaslatát a kormány elé, saját hatáskörében dönt. A minisztérium ezek után Neumann János Kulturális Szolgáltató Kht. néven közhasznú társaságot hozott létre az NMK-beruházás előkészítésére, s ennek igazgatói posztját nemrég pályázaton Tószegi Zsuzsa nyerte el. Elképzelései szerint Magyarország „kulturális örökségének javát” korszerű információhordozókra mentenék át, és az épület földszintjén létrehoznák a Budavári Multimédia-palotát, s ez virtuális múzeumként is működne, egy-egy kiállítás keretében lehetővé tenné például a világban digitális formában rögzített vagy a hálózaton meglévő műalkotásokat. A turisták számára nyújtott közhasznú információkon, színház- és

koncertjegy-árusításon, szállodaszoba-foglaláson kívül szeretnének egy Virtuális Utazások Magyarországon című programot is bemutatni.

A jelenlegi tervek szerint az épület egy szintjét kapná meg az új könyvtár. A kormányhatározatban szereplő nemzeti digitális könyvtár elnevezést Tószegi Zsuzsa ma már nem szívesen használja, „az NMK nem lesz és nem is lehet nemzeti könyvtár” – állítja. A kulturális javak védelméről szóló, nemrég elkészült törvénytervezet szerint az NMK „nemzeti szolgáltató központ”. Erre azért is szükség lenne, mert jelenleg Magyarországon – bár létezik egy önkéntes munkatársakkal dolgozó Magyar Elektronikus Könyvtár (HVG, 1996. június 29.), amely például 1600 (főleg szépirodalmi) mű adatbázisa – a csak elektronikus úton, számítógépes hálózaton megjelenő dokumentumok nincsenek még nyilván tartva sem, nemhogy archiválva.

*Riba István
HVG, 1997. okt. 25.*

Beszélgetés a hazai számítógépes bibliográfiai adatbázisokról és az időszak kiadványok repertóriumáról

Nagyon kedves meghívást kapott az MKE Bibliográfiai Szekciója. A Heves Megyei Szervezet invitált bennünket Egerbe, egy közös összejövetelre. Örömmel mondtunk igent: egyrészt a szekció életében ez volt az első alkalom, amikor egy megyei szervezettel együtt ülést tarthattunk; másrészt még elevenen élt a két évvel ezelőtti vándorgyűlés emléke, élménye.

Most, 1997. október 16-án, ezen a borús őszi csütörtökön is meleg, baráti fogadtatásban részesültünk. A programról a bibliográfiai szekció gondoskodott. Valószínűleg jól választottunk, mert kollégáink szép számmal, mintegy ötven-hatvanan jelentek meg, és mindvégig élénk figyelemmel kísérték a hallottakat, látottakat.

Balogh Béláné, a Heves Megyei Szervezet elnöke háziasszonyként köszöntötte a jelenlévőket. Majd e sorok írója mint a vendég szekció elnöke vette át a szót és a viszontüdvözlés után tovább is adta az előadóknak.

Pataki Gábor, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa – aki most debütált rendezvényeinken – a hazai számítógépes bibliográfiai adatbázisok létrejöttének rövid történetét

vázolta, és felhívta a figyelmet az ezúttal nem tárgyalt faktográfiai adatbázisokra és multimédiákra. Részletesebben az Országgyűlési Könyvtár összeállításairól – Pressdok, Hundok –, valamint az Országos Széchényi Könyvtárban a hazánkban elérhető külföldi folyóiratokról szerkesztett Nemzeti Periodika Adatbázisról beszélt. Utalt a Magyar Nemzeti Bibliográfia adatbázisaira, a Hungarika Dokumentációra és a kevésbé ismert, ugyancsak az OSZK-ban található diszkográfiára. Kitért a számítógépen épített könyvtári katalógusokra, az on-line elérhető OPAC-okra, amelyek a bibliográfiai adatbázis funkcióját is ellátják. Ezek kapcsán villantotta fel a készülő osztott katalógus problematikáját.

Ezt a gondolkört folytatta lokális szinten Antalóczi Lajos, az egeri főegyházmegyei könyvtár igazgatója: ő az intézményben létrehozott számítógépes helyismereti bibliográfiát mutatta be, nyomtatott mintán. Sokunk számára újdonságként hatott az Egyházi Könyvtárak Egyesülete (EKE) által kidolgoztatott közös program, az ORBIS ténye. Egerben is ezt használják; eddig kb. 56 ezer tételt vittek be. Helytörténeti ál-

lományuk különösen gazdag régi, nemegyszer unikális jellegű dokumentumokban, ezért is szeretnénk az adatbázist idővel kötetkatalógusban is közzétenni.

Szünet után a Magyar Nemzeti Bibliográfia CD-ROM változatával ismerkedhettek meg a hevesi könyvtárosok. *Nagy Anikó*, az OSZK osztályvezetője látványos, többnyire egrl példákön mutatta be, hogyan és mire használható a Könyvek bibliográfiája és az Időszaki kiadványok bibliográfiája (MNB Periodikumok) egyetlen CD-n rögzített Információanyaga. Azon könyvtárak számára, amelyek most vagy ezután vásárolnak komputert és CD-meghajtót, megismételte, hogy a tételek letölthetők, hogy az MNK KB és az MNB Periodikumok között nincs közvetlen átjárhatóság. Elhangzott továbbá, hogy a következő (félévente esedékes) kiadásban a megyék kódja is szerepelni fog, s ez nagymértékben megkönnyítheti a bibliográfia helyismereti alkalmazását.

Az ilyenkor már-már megszokott apró technikai hiba miatt az Időszaki kiadványok repertóriumával kapcsolatos két referátumot megcseréltük; mint kiderült, ez szerencsés változtatás volt. *László Gézáné*, a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár munkatársa a cikkbibliográfia használatának tapasztalatairól szólt. Egyebek között elmondta, hogy náluk két cikk-katalógust (nyelvészeti, művészeti) is építenek az IKR alapján, és ezeket az olvasók igen kedvelik. Megemlítette a helytörténeti felhasználás fokozódó igényét is. Újra felvetette a szépirodalmi közlemények bibliográfiával számbavételének óhaját, valamint a hírlap-repertórium, ezen belül a helyi hírlapok feltárásának gondolatát; mindkettőre a számítógép adta technikai lehetőségek kiaknázásától várna megoldást.

A csere folytán ezekre a felvetésekre is válaszolhatott *Magyar Péter Marius* (OSZK), aki az MNB IKR füzettelvel párhuzamosan szerkesztett IKER elnevezésű adatbázist ismertette és néhány mintakereséssel demonstrálta használhatóságát.

Az IKER már több, mint 63 ezer rekordot tartalmaz, s bár jelenleg még csak a nemzeti könyvtáron belül érhető el, kellő anyagi fejlesztéssel megeremthetők a floppykiadás, esetleg még a CD-ROM változat feltételei is. Egyelőre nem tudni, mikor fejeződik be az 1987 és 1992 közötti időszak készülő tárgymutatója. Mintegy reflektálva az előtte elhangzott és a szakirodalomban megfogalmazott kérdésekre, kitért a gyűjtőkörre, a válogatásra, az átfutási időre, a szabványok és az IKR bibliográfiai leírásainak viszonyára is. *László Gézáné* is hangsúlyozta, majd a hozzászólások is megerősítették: az IKR-re nagy szükség van, mert az önkormányzati és a főiskolai, iskolai könyvtárak számára semmi mással nem pótolható tájékoztatási segédlet. Nagyon jó volna, ha a nyomtatott füzetek *mellé*t a floppyváltozat is megelőbb megszületne, esetleg – később – a CD-változatra is lenne igény. Természetesen indokolt a módosítás, a hiányosságok kiküszöbölése is, mindenekelőtt az ún. átfutási idő csökkentése. Erre meg is van a szándék. Ezt jelzi, hogy az OSZK az IKR-re vonatkozóan kérdőívet állított össze, amelyet Egerben is kiosztottak, kérve annak kitöltését és visszaküldését.

Mindent egybevéve: hasznos, kellemes beszélgetés részesel voltunk. Talán érdemes elgondolkozni a formán is. Nevezetesen azon, hogy nem kellene-e sűrűbben találkozni a szakmai és a területi szervezeteknek, párbeszédet folytatni a könyvtáros szakmát, annak részterületet érintő gondokról, kérdésekről.

Bényei Miklós

Palackposta a jövőnek

Gimes Miklósról készített filmet Hanák Gábor és Kövér György, a Történeti Interjúk Videotára részére, amelynek működéséről idáig kevesen olvashattunk.

Pereg a film. G. M. különös élete. Egyelőre még csak a szereplők, a visszaemlékezők egy része nézi (Kende Éva, Kende Péter, Vásárhelyi Miklós, Kornai János, Kosáry Domokos), akik videoszobrot, képregényt formálnak Gimes Miklósról. Nyolcvanéves lenne decemberben, s már

csak szellemét idézhetik családtaggal, barátal, hozzátartozóval.

A vetítőben a film végét súlyos csend jelzi. Hanák Gábor és Kövér György történész filmje sokéves kutatómunka terméke, s a TIV (Történeti Interjúk Videotára) ez évi legfontosabb bemutatója. A tévénézők majd december 23-án láthatják az MTV 2-es csatornáján.

Az *Országos Széchényi Könyvtár* Történeti Interjúk Videotára tevékenysége talán nem annyira ismert, így érdemes néhány mondattal

összefoglalni. Az ötlet a nyolcvanas évek közepén két, azóta elhunyt világhírű tudóstól, Klaniczay Tibortól és Ránki Györgytől származott, akik ekkor a nemzeti múlt kutatási előirányzatából egy szimbolikus összeget, harmincezer forintot elkülönítettek videointerjúk készítésére. A precedensjellegű munka még a hetvenes években készült; Csoóri Sándor, Sára Sándor, Huszár Tibor és Hanák Gábor Erdei Ferencről készített nagy dokumentációja. Ezt egy sor kifejezetten egyedi hangvételű és korábban ismeretlen forrásanyagú interjú követte. Ekkor készült az egyetlen filmfelvétel a felejthetetlen Bibó Istvánnal. 1985-ben az Országos Széchényi Könyvtárba került a magyarságkutató csoport Juhász Gyula vezetésével, s ők befogadták a korábban gazdátlan videotárat. A Soros Alapítvány pedig a berendezéseket adta. A tár nem állami pénzből dolgozik, hanem igyekszik kitermelni azt az összeget, amely működéséhez szükséges, hogy évente körülbelül negyven interjú elkészítsenek. Egy interjú költsége csaknem százezer forint. A videotechnika lehetővé tette, hogy az írott forrásokon túl a film, illetve videó alapvető forrás legyen a jelenlegi és későbbi kutatók számára. 1991 óta nemcsak életinterjúkat készítenek, hanem a magyar nem hagyományos film-video dokumentumokat is gyűjtik. Ez a program a Magyar Mozgóképkincs Alapítvány munkája, amely a Magyar Külkereskedelmi Bank támogatásával működik.

Voltaképp az egész tevékenység elképzelhetetlen Hanák Gábor nélkül, aki a hatvanas években túljutva saját amatőrfilmes periódusán, a Századok című televíziós sorozathoz kerülve Bokor Pétertől megtanulta azt, mennyire kell vigyázni az idős emberekre, akik e század hiteles tanúi. Ez a század már nem az írott memoárok kora, bár történetesen a rendszerváltás környékén még nagy keletjük volt az emlékiratoknak. Manapság azonban apály van. Ebből adódik, hogy a mostani interjúalanyok palackpostát küldenek a jövőnek, nem aktuálpolitikai memorandumokat adnak, így talán a kilencvenes évek második felében készült filmeknél már nem a nemzeti lelkiismeret-furdalás, az egyensúlyteremtés elve érvényesül. Ez Hanák Gábor szerint kifejezetten használ az interjúk minőségének. Aki végignézi a TIV katalógusát, megállapíthatja, hogy Hanákék stábja alapos munkát végzett, alig volt, van a századnak olyan fontos tanúja, aki néhány félórával ne szerepelne a tekerceken. Ezekből aztán a televízió műsorokat készíthet, a kutatók pedig (ha az interjúalany ezt jóváhagyja) kutathatják az anyagot.

Hanákék a TIV-ről beszélnek, holott nevezhetnénk őket nemzeti múltunk megmentési tanácsának is.

V. Bálint Éva
Magyar Hírlap,
1997. dec. 3.

Michael Haydn CD-n

A Fertődhez sok szállal kötődő Joseph Haydn öccsének, Michael Haydnnek két kompozíciója szerepel az Universitas-Győr Alapítvány kiadta elektronikus korongon. A Győri Leánykar

előadta művek – kézirataikat az *Országos Széchényi Könyvtár* őrzi – először jelentek meg CD-n.

Népszabadság, 1997. dec. 1.

Profi könyvtárosok olvasatában – Neves előadók Salgótarjánban

Felkészülnek a változásokra

November 17–21. között Salgótarjánban tartja könyvtári menedzsment- és marketingtanfolyamát az Informatikai és Könyvtári Szövetség. A rendezvény házigazdája a Szakszervezetek Nógrád Megyei Könyvtára. Ez utóbbi igazgatójával, Pádár Lászlónéval beszélgettünk a részletekről.

– *Dióhéjban mit kell tudni az Informatikai és Könyvtári Szövetségről?*

– A magyar könyvtárak érdekvédelmi szövetsége, amely harmadik alkalommal tart országos rendezvényt, ezúttal Salgótarjánban, nálunk.

– *Milyen programok lesznek az ötnapos találkozón?*

– Ismeretes, hogy a könyvtárak nonprofit intézmények, s ebben a jövőben sem lesz alapvető változás, viszont a gazdasági környezet változásához tudni kell alkalmazkodni. Őt

napon keresztül tulajdonképpen erről lesz szó, kemény tréning formájában, a profik olvasatában: többek között a hatékony, eredménycentrikus pályázatok előkészítési módjáról, valamint a könyvtári munka minőségi teljesítésének méréséről. Az előadások zártkörűek, ami elsősorban a hallgatóság figyelemkoncentrációját célozza.

– *Kik lesznek az előadók?*

– A tanfolyamvezető *Zalainé dr. Kovács Éva*, a Kertészeti és Élelmiszer-Ipari Egyetem Központi Könyvtárától, úgy is mint az egyik előadó. A többiek: *Bobokné dr. Belányi Beáta*, az ELTE Könyvtártudományi Informatikai Tanszéké-

től, *dr. Skaliczki Judit*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Kulturális Örökség Főosztály Könyvtári Osztályától és *dr. Téglási Ágnes*, az *Országos Széchényi Könyvtár Nemzetközi és Kulturális Kapcsolatok Irodájának* képviselőjében. Igazán rangos névsor...

– *Milyen az érdeklődés?*

– A városi, a megyei és a főiskolai könyvtárak szakemberei látogatnak el hozzánk, mintegy harminc intézményt képviselve, ami azt is jelenti, hogy maximálisan kihasznált a tréningkörülmenyek adta lehetőség.

B. M.

Nógrád Megyei Hírlap, 1997. nov. 17.

KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL

Szakszervezeti hírek

Sokak öröme 1996-ban a Leszkay hagyatékából sikerült saját üdülőt vásárolni Parádsasvár legszebb helyén. A felső szint berendezése után átadtuk a könyvtár dolgozóinak és családtagjaink részére, így Zirc után tovább bővült az OSZK-dolgozók pihenési lehetősége.

1997-ben mintegy 77 család vette igénybe az üdülő nemrégiben felújított emeleti szintjét. Az üdülésből mindenki meglelégedéssel és kipihenve jött vissza a dolgozós hétköznapokba.

1997 decemberében az Intézményi Tanáccsal egyetértve a velencei telek árából átépítettük az alsó szintet és kialakítottunk két apartmant, valamint bevezettük a cirkófűtést. A további berendezés az idei év anyagi helyzetének kérdése. Terveink között szerepel még a felső szint fűtésének korszerűsítése is. Bízunk benne, hogy minél előbb több család veheti igénybe az újonnan elkészült alsó részt is.

A segélyezésről:

Az év folyamán a kért segélyeket ki tudtuk elégíteni. Az év végén a nyugdíjas szakszervezeti tagok is részesültek egy kis karácsonyi aján-

dékban, amit segély formájában juttattunk el. Több esetben látogatták kollégáink a hosszabb ideje betegállományban lévő dolgozóinkat.

Rendezvényeink:

December elején, az alkalomhoz kialakított VI. szinti előadóteremben rendeztük meg a Mikulás-ünnepséget minden OSZK-s dolgozó gyermeke számára, mely a meghívott gyerekek körében nagy sikert aratott. A műsor után mindenki kézhez kapta Mikulás-csomagját és kifestőjét. Jó volt látni a sok vidám, boldog arcot.

Jó hír a mozogni, sportolni vágyóknak: hölgyek számára újra indul a torna. A szakszervezet az I. szinti 107-es szobában, hetente két alkalommal biztosít lehetőséget az érdeklődőknek. Az érdeklődőknek bővebb felvilágosítás Kereszturyné Jónás Mariannál (Maszinál) a 724-es szobában.

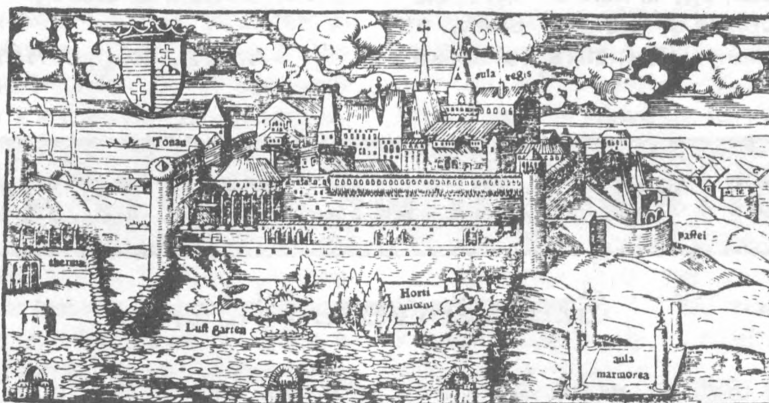
Bízunk abban, hogy 1998-ban is sikerül terveinket megvalósítani a szakszervezeti tagok meglelégedésére.

Drabb Imre

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR KÖNYVÁRVERÉSE

Die Stadt Buda/ober-Ofen. Cap. 2119.

1997. november 8-án
10 óra 30 perces kezdettel

az

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN,
BUDAVÁRI PALOTA F ÉPÜLET.

A KÖNYVEK MEGTEKINTHETŐK
1997. november 4–6. között, 10–18 óráig
AZ OSZK FŐLŐPÉLDÁNY KÖZPONTJÁBAN,
Budapest V., Hold utca 6.

OSZK Nyomda 97/20

OSZK HÍRADÓ Az Országos Széchényi Könyvtár lapja
XL. évfolyam – 1997. 11–12. szám

Főszerkesztő: Batári Gyula

A szerkesztőbizottság tagjai: Berke Barnabásné, Ottovay László, Poprády Géza,
Rády Ferenc, Rózsa Mária, Seres Tibor, Somkuti Gabriella, Somogyi Pálné,
A szerkesztőség címe: Budapest, Budavári Palota F épület Postacím: 1827 Budapest

Készül az OSZK Nyomdaüzemében, 500 példányban, 4,0 (A/5) ív terjedelemben

Felelős vezető: Burány Tamás

Munkaszám: 98.040

ISSN 0324-2064